

ELOFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre ..... 26 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
4-betűsben perit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Ryáttér perit sor 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 337.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1911.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF

Szerda, július 19.

Mai számunk főbb közleményei:

- Napirend napirend nélkül.
- Az Aradi Ipar- és Népbank tőkefelemelése.
- Csévossy báró szanatóriumában.
- Dráma a paplakban.
- Bécs küldöttel az aradi raktárházban.
- Kecskemét.
- Sikasztó bankpénztáros.
- Hossz alpolgármester a bányászi svábok között.
- Frank és társai az ügyészség fogházában.
- A sormási pipák a miniszternél.
- Házárverés a városházán.
- A vidéki színészet csődje.

A bécsiek és a svábok.

Arad, július 18.

Külföldiek, akik Magyarországra tévedtek, több dolognak jöttek itt a nyomára, amit azelőtt vagy nem tudtak, vagy másként képzeltek el. Hogy csak kevet említsünk föl a tapasztalataikból: megtudták, hogy ez az ország nemcsak a vadregényes pusztából és a misztikus pusztából áll, hanem vannak rendezett, aszfaltozott és palotázott városai, kereskedelme és ipartelepei, hogy az emberek nem járnak fokosban és karikás ostorban, hanem a civilizáció öltözeteiben, és hogy akármilyen buzgalommal keresik az ázsiai származás és a balkáni elmaradottság nyomait; azokból nem lehet többet fölfedezni, — mint a mennyit a rosszakarat nagyító üvegén keresztül Schleswig-Holstein-

ban vagy Normandiában is föl lehet fedezni.

Hát az ilyen csalódásoknak is örültünk. Azok a tapasztalatok azonban, amelyeket ma egy bécsi társaság — közöttük a császárváros egyik alpolgármestere, — Zádorlakon szereztek, talán az előbbieknél is jelentősebbek. Mindenesetre jobban lehet örülni ennek, mert olyan vakhítt és rágalmakat téptek széjjel, amelyeknek ép Ausztriában és Németországban még mindég erős gyökere van.

Ausztriában és Németországban a nacionalista politikának egyik része az „idegenben” élő német testvérek sorsa fölött való siránkozás. *So weit die deutsche zunge reicht*, — ebbe Magyarország is bele van értve, ahol a külföldi vagy a külföldre szakadt pángermán írók és politikusok siránkozásai szerint elnyomatva, nyelvének és kulturájának jogaitól megfosztva élnek a németek. Az élet, a valóság állandó cáfolata ennek a vádaskodásnak; ha egyéb nem bizonyítaná a valótlanságukat, élénken illusztrálja az, hogy Magyarországon ép a német nyelvűek között nem sikerül, még a legnagyobb erőlködések árán se, nemzetiségi politikát szervezni és ébren tartani.

Örültünk, hogy most a bécsi közséi politika több tekintélyes és vezető emberének volt alkalmá a vádakkal szemben a valóságról meggyőződnie. Ezt a politikát tudvalevően

ma is a keresztényszocialista párt irányítja, a keresztényszocialista párt, a mely szívesen tőkésíti a magyarországi németek elnyomottságáról, szomorú állapotáról szóló híreket.

Hossz alpolgármester és társai — az Aradi Közlöny munkatársának pro-
pozíciójára, ma kimentek Zádorlakra, ebbe a tipikus temesi sváb községbe. Ötletszerű volt ez a kirándulás és ötletszerűen választották ki ép Zádorlakot. Nem lehetett tehát semmi potemkiniáda a dologban. S a bécsiek belenéztek ebbe a községbe, a községnek, a község németajku lakóinak lelkébe. Azt látták, hogy ezek a svábok, a Schwarzwaldból idejöttek leszármazói, mind önérzetes, az államhoz hű magyar polgárok, de mind hűen és háborítlanul él az ősi nyelven. A község lakóit a német nyelven köz-
igazgatják, a képviselő tanácskozási nyelve a német; az erőszakos magyarosításnak semmi nyoma. Az állami iskolában a németgyerek örömmel, kedvvel tanulja a magyar szót, — s e miatt nem lesz előtte kevésbé kedves a családban a német beszéd. S látták a bécsiek, a nyugodt jólétnek, a gazdasági haladásnak, az okos jólétnek megannyi beszédes jelet; szóval olyan állapotban találtak a derék svábokat, a minőben csak egy kulturállamnak függetlenül élő polgárai élhetnek.

S ez így van nemcsak Zádorlakon és nemcsak Temes megyében. Végig-

A halott premierje.

Írta: Vértesy Gyula.

— Szerző, szerző, — ordítják az első felvonás után a magasabb régiókból, ahol elfelejtették, hogy halott író premierje van.

A földszinti meg a páholyokbeli előkelő közönség lelkesülten tapsol a színészeknek, az egyik földszinti páholy háttérében pedig, tat-pig gyászban, zokog egy fiatal özvegy: az író özvegye.

Kegyetlen fájás hasít végig a lelkén. Az igaztalan sorscsapás feletti elkeseredés. Miért kellett az ő szegény édes urának nyomorogni, míg élt és miért jön a dicsőség csak a sírjához? Miért kell neki a portói ciprusok alatt feküdni, mikor idefert az ő kedves imádtott Budapestje az ő nevével visszhangos.

— Hígyje el, nem is fájna már talán úgy az elvesztése, ha napról-napra nem kellene látnom, olvasnom, hogy ki volt ő? Még bele tudtam volna nyugodni a halálába, ha tudtam volna, hogy rá nézve megváltás a halál: ha tudtam volna, hogy üres, meddő küzdelmek között ment tönkre; ha halála után nem kellene látnom, hogy zseni volt, a nagyok közül való, aki élete árán lett nagygyá. Istenem, ha nem magyarnak születik, ma is él, ma is alkot ilyen felséges dolgokat és boldogok, megelégedettek vagyunk; így meg csak nyomorgás volt az ő egész rövid élete, ami egész rövid, szomorú koldus életünk. Most már nagy emberek kiáltják ki, most, mikor a nyomorgás már halálba

kergette, de bezzeg, mikor segíteni kellett volna rajta, akkor nem volt számára a segítség.

Mindenben igazat kellett adom a szegény asszonynak. Mert mi ketten tudtuk csak, hogy mit élt át szegény barátunk. Én láttam mérhetetlen nagy küzdelmét az élettel, ez a fiatal teremtés pedig végigszenvetted vele együtt.

— Csak egy biztató taps hangzott volna felé, a mostani ezer helyett, meg lehetett volna menteni; a végzet kezét fel lehetett volna tartani egy biztató szóval, egy tussal — hiszen erős, egészséges lelkű, ép testű legény volt a szegény, csak a sikertelenség, a közöny ölte meg.

— És a nyomoruság, ami annak nyomán járt. Hiszen ön tudja, min mentünk keresztül.

Elhallgatott, letörülte a könnyeit, de én szinte láttam a lelkébe befelé szivárgó könnyeket.

Teljesen átéreztem a szegény asszony gyötrő, elkeseredett hangulatát, ámbar lassanként ez a hangulat elveszti a lelkemben minden komor árnyalatát és szelid melanchóliává válik.

Hiszen csak melanchóliát válthat az, ki az ember lelkéből, ha látja, hogy most este egy nagy eleven kedvű, vidám közönség jókedvűen kacag és lelkesen tapsol annak a, most már örökre fiatalnak maradt írónak, aki mult tavasszal örökre lehunyta a szemét és örökre megmerevítette a kezét, hogy ne lásson többé semmit annak az egy pár magyar embernek,

aki magyar írótl is szokott olvasni és pedig olyan együgyű magyar írótl is, akinek az irodalom nem üzlet és aki nem hirdetheti magát plakátokon a komédiásokkal, meg a tenevadakkal együttesen.

Melanchóliát érezek és szinte nem is sajnálom, sőt irigyelem, amiért hogy ő már elmehetett innen.

— Min gondolkozik?

— Azon, hogy milyen boldog már Sándor, hogy elmehetett innen.

— Én pedig azon, hogy vajjon megálmodja-e most odalent, hogy a siker, amit hiába kergetett lihegve, tüdeje foszlásáig, rövid, ifjú egész életén keresztül, hogy az most kacérkodva hívja őt ki a sírjából?

Kezdődik a második felvonás. Tele életteli eredetiséggel, szellemmel. Pedig akkor már nagybeteg volt, csak a lelke volt erős, a teste rogyadozott, mikor ezt a darabot írta.

Szegény barátom! Ha tehetségedhez mérte volna a sors életed jutalmát, ma bőségben, gazdagságban és boldogságban kellene élned, most este pedig ott kellene állnod megkoszorúzottan a színpadon s innen mellőlem kipirult arccal, ragyogó szemmel kellene rád tapadni ennek a szép két szemnek, melyet most megint kezdenek ellepni a könnyek.

Ismertem a darabot; egyszer szegény, még ő maga olvasta el nekem, azután halála után én házaltam a direktoroknál vele, egy tucat próbát végignézttem belőle, hát most, oda se

járhatták volna a bécsiek Glogovácot, Ujszentannát, Aradszentmártont, — mindenütt ugyanazt a helyzetet és ugyanazt a gondolkodást, érzésvilágot találták volna. Magyar érzést, de az anyanyelvnek, az anyanyelv kultúrájának teljes szabadságát. Ez a nép nem szorult arra, hogy a nevében panaszkodjanak és hogy hivatalnok védelmet kívánjanak a számára.

Hossz alpolgármester és társai nem titkolták a meglepetésüket és kellemes tapasztalataikat. Komolyan veszszük, férfias szónak fogadjuk azt az ígéretüket, hogy tapasztalataikat a legilletékesebb helyeken közölni fogják s hogy a bécsi közvéleményt tájékoztatni fogják a magyarországi svábok helyzete felől elterjedt híresztelések felől, amelyekben eddig maguk is hittek. Az ő impresszióik, s az ő ígéretük révén a bécsiek aradi látogatása többet tett az osztrákok és magyarok kölcsönös szimpatiajának élesztése körül, mint a mennyit nagy politikai események képesek lennének tenni.

Napirend napirend nélkül.

(A képviselőház ülése.)

Táviratú tudósítás

Budapest, július 18.

A képviselőház mai ülése technikai obstrukcióval kezdődött. Berzeviczy Albert elnök az ülést megnyitva hőzárakozott szokásos elnöki előterjesztéseinek bemutatásához. Ezek között az első volt Wickenburg Márk gróf, Radovanovics György és Pascha Miklós levele, melyben három-, illetőleg négyheti szabadságot kérnek a Háztól. Mindennap volt eddig is ilyen szabadságolás, de ma a Justh-pártiak nagy lármát ütöttek:

— Nem adjuk meg a szabadságot! Maradjanak itt!

Justh János azonnal át is adott az elnöknek egy ívet, melyen a Justh-párt a szabadságolás ügyében névszerinti szavazást kér.

Elnök elrendeli a szavazást.

Justh Gyula tiltakozik az ellen, hogy három szabadságolás ügyében egy határozattal döntsön a Ház.

Elnök: A képviselő urak jogosultak kívánni a kérelmek különválasztását; ehhez nem szükséges a Házat megkérdezni, külön fogunk határozni, kérdés, hogy a névszerinti szavazást me-

lyik szabadságolás ügyében kéri a képviselő urak?

— Mindegyik ügyben! — kiáltják balról és Justh János újabb névszerinti szavazást kérő ívet ad át az elnököknek.

Elnök tíz percre fölfüggeszti az ülést. A szünet után megkezdődik a névszerinti szavazás arról, hogy adjon-e a Ház három heti szabadságot Wickenburg Márk grófnak, vagy ne?

A Ház nagy többsége a kért szabadságot megadja. Radovanovics és Pascha szabadsága ügyében szintén külön-külön névszerinti szavazással határoz a ház, a kért szabadságot a többség megadja a két képviselőnek.

Tizenkét óra már elmúlt, mikor az elnök folytathatta az ülés elején szokásos előterjesztéseket.

Elnök bemutatta a budapesti kereskedelmi és iparkamara kérvényét, melyben azt kéri, hogy a véderőjavaslatnak az egyévi önkéntességre vonatkozó rendelkezéseit módosítsa a Ház. Az elnök indítványozza, hogy e kérvény tétessék le a Ház asztalára és a véderőjavaslatlal együtt határozzon róla a Ház.

Justh Gyula a kérdés nagy fontosságára való tekintettel indítványozza, hogy a kérvényt előzetes tárgyalás céljából adják ki a véderőbizottságnak.

Elnök jelenti, hogy e kérdésben husznál több képviselő névszerinti szavazást kér.

Gunyos felkiáltások a jobboldalon: Eljen Justh Gyula!

Elnök a névszerinti szavazást elrendeli.

A szavazás eredménye az volt, hogy a Ház visszautasította Justh indítványát.

Az elnök bemutatja a pécsi négyülés kérvényét a katonai javaslatok ellen és az általános, titkos választójog mellett.

Justh Gyula indítványozza, hogy a kérvényt a véderő bizottságnak adják ki.

Az elnök bejelenti, hogy husznál több képviselő névszerinti szavazást kér. A szavazást elrendeli.

A Ház többsége elvetette Justh indítványát.

Hegedüs Kálmán a munkásügyi bizottság előadója bemutatja a balesetbiztosító-pénztár jelentését.

Felkiáltások balról: Végre egy beszéd! Halljuk!

Márkus László előadó betérjeszti a mentelmi bizottság jelentését kilenc mentelmi ügyről.

Az elnök jelenti, hogy ma számos képviselő jelentkezett nála és a tegnapi események miatt felszólalni kívántak. Ő négy képviselőnek engedte meg a fölészólalást és pedig Desi Zoltánnak, Lovász Mártonnak. Egry Bélának és Szmrecsányi Györgynek.

Désy Zoltán: A mi ma itt történt, következménye a tegnapi eseményeknek: Tisza Kálmán gróf sértéseinek. A zárt ülés fölöslegesnek bizonyult. Nincs helye a titkolózásnak, nyíltan akarja

viselni a felelősséget tetteiért. Megállapítja, hogy a véderő-javaslatig obstrukcióról még csak beszélni sem lehetett. Tisza Kálmán gróf mindazonáltal már a véderővita negyedik napján obstrukcióról és az ellenzék néma megvetéséről beszél. Hol volt eddig az obstrukció. Öt napig appropriációs vita volt. A véderőjavaslat ellen igenis harcolni fog az ellenzék, mert azt látja, hogy a nemzetre jogosulatlanul nagy terheket akarnak róni. Az alkotmányosság csak fikció, hazugság még az igazság is. A véderő reformja dolgában a nemzet és a király között egyetértéssel kell eljárni és a javaslat sérelmeit ki kell küszöbölni. Az ellenzék ma csak formailag van kisebbségben. Appelláljon a miniszterelnök a nemzetre és kérdezze meg, hogy akarja-e ezt a javaslatot. Birálja azután a reformot.

Elnök figyelmezteti Désyt, hogy a napirenden lévő javaslatokhoz a napirend előtt beszélni nem szabad.

Désy Zoltán: Az obstrukciót lehet veszedelmesnek tartani, de vannak esetek, a mikor szükségessé válik az obstrukció. Ilyen végső szükségesség az obstrukció, ha a nemzet életérdekeiről van szó. Ilyenkor jogos és szükséges. Mindaddig azonban a technikai obstrukciót nem akarta. A mai napon azonban kijelenti, hogy részt vesz a technikai obstrukcióban. (Zajos hoch-kiáltások jobbról.) A munkapárt azt mondja, hogy megveti az ellenzékét. Kijelenti, hogy vagy orvosolják ezt a sérelmet, vagy oszlassák föl a Házat.

Lovász Márton sajnálattal látja, hogy a miniszterelnök nincs jelen az ülésen, amikor olyan incidens elintézéséről van szó, amely megbénította a parlament rendes működését. Ha Tisza Kálmán mint magánember mondja a sértő kijelentéseket az ellenzékéről, nem bánják, de ő szinte a párt hozzájárulásának színezetével tette meg kijelentéseit.

Felkiáltások a baloldalon: Családi jogon!

Lovász Márton: Az ellenzék a kormánypart vezérének választását várja és tudni akarja, hogy azonosítja-e magát vele és hogy ki a párt vezére: a miniszterelnök-e, vagy Tisza Kálmán gróf? (Nagy zaj jobbfelől.)

Felkiáltások balról: Maguk sem tudják.

Lovász Márton befejezi beszédét.

Felkiáltások jobbról: Szavazzunk!

Szmrecsányi György kijelenti a néppárt nevében, hogy amíg az ellenzék ellen elkövetett sértést vissza nem vonják, itt nyugodt parlamenti tárgyalás nem lesz. A technikai obstrukciónak csak akkor van szerinte jogosultsága, ha az ellenzék jogaival szemben erőszakot alkalmaznak. (Nagy zaj és derűtség jobbról.)

Elnök figyelmezteti, hogy itt az ellenzék jogainak erőszakos elkövetéséről beszélni nem lehet.

Szmrecsányi György kapcsolatot lát az árpádi beszéd és a hét év előtti szerencsétlen ugrai levél között.

figyeltem. A lelkem ott kalandozott a szerzőnél a portoréi temetőben.

Igaztalan volt a sors hozzá, de neki magának is része volt abban, hogy semmire se bírt menni. Mert nem elég am a tehetség! Pláne nálunk nem. A fő az irodalmi üzleti szellem. Nem jó dolgokat kell írni tudni, de a dolgokat jól eladni, jó piacra dobni kell tudni. Nálunk ebben nyilvánul az irodalmi zsenialitás. Reklamirozni kell tudni. Szegény Sándor pedig éppen ehhez nem értett. Még nem is akart érteni.

Szerény is volt, meg büszke is; szerény volt ahhoz, hogy hirdettesse magáról, hogy ő milyen nagy tehetség és büszke volt a maga értékére:

— Majd eljön az én időm!

Az ideje im, el is jött, de akkorára ő ment el.

Igazi tehetség volt, istenadta nagy írói találat, de egész nagy szellemi tőkét elpredálta, aprópénzre változtatva. Írt, egyre írt, hogy kenyere legyen és a nagy irodalmi börzei kínálat mellett (hiszen Magyarországon, mintha csak írni tanítanak az iskolákban; mindenki csak ír, olvasni nem olvas senki!) csak nyomott áron adhatott tul az írásain. Sokat dolgozott, hogy keveset szerezzen.

A kiadók azt mondták:

— Maga mellett seaki se csinál reklámot. Nem érdemes a dolgait kiadni. Legyen jóba a zsurnalisztákkal, a kritikusokkal. Mert anélkül mi ráfizetünk a maga dolgaira, akarmilyen keveset is adunk értük.

Bánta is ő akarmilyen keveset, csak adjanak. Akkor már a felesége volt ez az édes, babaarcu asszonyka és a háztartásukhoz, akarmilyen szegényes is volt az, mégis csak kellett a pénz.

S mikor az elfogyott (pedig de gyakran fogyott!) nemesak egy tárcát, de a lelke üdvösségét is odaadta volna két három forintért. Így azután részben önmaga is leverte a dolgai értékét, mert, hogy megélhessen halomszámmra írta a rettenetes olcsó s bizony néha selejtes dolgokat. Ameddig bírta, dolgozott, mint valami állat a kenyérért s közben a dicsőségért is. Két három darabot is írt. Mind ott hevert a színházaknál. Tanán el se olvasták? Hiszen nálunk csak a beprotezsált szerzők darabjait szokták elolvasni. (It pedig ki az ördög protezsálta volna be.

Várta, egyre várta, hogy majd csak színre kerül valamelyik darab s közben a tuleröltetett munkától egyre jobban kezdett kopni. Egy kis siker úgy hatott volna tuleröltetett szervezetére mint gépre az olaj. De az olaj elmaradt. Csak a sírjához ért oda.

Hideg, ködös téli napon láttam utoljára. Mint valami árnyék úgy közeledett felém lassu, vontatott járással, a zsebkendőjét a szája elé tartotta, hogy ne szívja be a nedves, hideg levegőt:

— Nem akar mulni ez a hurut! Az orvos délre küld, de miből? Igaz, a darabomat előfognak adni. Az igazgató megígérte. Tetszik neki. Ha ő adha'na egy kis előleget...

Elmentem az igazgatóhoz. Szó se volt a darab előadásáról.

— Szegény haldoklót azzal vigasztaltam, hogy majd előadjuk a darabját, de biz én még el se olvastam. Majd ha ráérek.

Természetesen elő se mertem hozni az előleget. Hanem én vettem fel kölcsön a részére s azt föllentettem, hogy az igazgató adta előlegül. Egész boldogan utaztak el. De alig voltak lent pár napig, Portoréban meghalt.

A második felvonás után is orkánként zuggott fel a taps. A direktor bejött a páholyba gratulálni az özvegynek:

— Asszonyom, az ön férjében zsenit siratunk!

És azután elkezdett kurizálni a szép asszonynak.

És bejött gratulálni a harapós, vén kritikus is.

— Nagyon jó dolog! Ugy látszik, csak a halottak tudnak írni Magyarországon.

És másnap együtt olvastuk a lapok elragadtatással írt himnuszszöveű kritikáit. A szép asszony szemé már nem volt könnytől nedves, de büszkeségtől ittas:

— Az én nagy, zseniális uram! Képzeld, háromezer forintot, hatezer koronát kaptam. Maga hozta el az igazgató. És még mennyit fogok kapni, ez után is, meg a többi darabja után is. Oh, ha megérhette volna! De különben — tette hozzá kis vártatva, miközben kemény, ruganyos mellét kihuzta s beharapta vérpíros ajakát fehér fogsorával — szegénykémnek az élete már nem volt élet! Jobb neki ott...

Egy hang a baloldalon: Családi betegség!

Szmrecsányi György: A sértést csak fokozta az, hogy az egész munkapárt zajosan helyeselt, amikor Antal Géza a sértő kijelentést megismételte a Házban. Csatlakozik Justh Gyulának abbéli kijelentéséhez, hogy mindaddig, amíg nem reperálják a sértést, itt rend és munka nem lesz.

Fölkiáltások jobbról: Téged senki sem sértett meg.

Szmrecsányi György: Megsértették az ellenzéket.

Zajos felkiáltások jobbról: Az ellenzéket nem sértette meg senki.

Szmrecsányi György a munkapárti vádaskodások és támadások után csak egy biztosítékot lát a képviselőház tanácskozására nézve és pedig az elnök pártatlanságát. Bizik benne, hogy Berzevich továbbra is pártatlanul és szigorúan a házszabály szerint fog eljárni. Egy ut van a kibontakozásra: oszlassa föl a miniszterelnök a képviselőházat.

Egry Béla következett volna azután, de arra kéri a Házat, hogy holnap beszélhessen.

Justh Gyula: Nem kell kérni, a tanácskozás ideje elmúlt.

Az elnök kijelenti, hogy holnapra is föntartja Egry fölszólalási jogát.

Az ülés nagy zajban negyed három órákor ért véget.

Az Aradi Ipar- és Népbank tőkefelemelése.

(4375 darab új részvény. — Hét millió felül a saját tőke.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad július 18.

Az Aradi Ipar- és Népbank igazgatósága ma délben ülést tartott, melyen a pénztintézet életére és jövő fejlődésére nézve nagyjelentőségű határozatot hozott. Elhatározta a részvénytársaság igazgatósága, hogy *alaptőkéjét kétféle négyezer négyezer koronával fel-emeli.* Ezen tőkefelemelés által az Aradi Ipar- és Népbank a vidék első takarékpénztárai közé emelkedik.

Az igazgatóság mai határozata örvendetes bizonyítéka az Aradi Ipar- és Népbank fejlődésének és igazolása annak a helyes kereskedelmi, gazdasági és üzleti politikának, mely a pénztintézet vezetésében érvényesül. Az a fokozatos, következetes és állandó virágzás, melyet a bank évek során át felmutathat teljesen indokoltá teszi a nagyobb tőkék bevonására irányuló törekvést.

Hechs Béla az intézet vezérigazgatója, aki a tőkefelemelésre vonatkozó javaslatot előterjesztette, rámutatott arra az egészséges fejlődésre, mely úgy a központ, mint a fiókok minden üzletágában egyaránt mutatkozik. A közönség nagy elismeréssel vásárolja az Aradi Ipar- és Népbank részvényeit, minek bizonyítéka, hogy az 500 koronás árfolyammal kibocsátott papírok ma 670 koronával kelnek. Ezt az elismerést az elért eredmények a legnagyobb mértékben igazolják. Az intézet immár harmadéve negyven korona osztalékot ad a részvényeseknek, ami nyolc százalék kamatozásnak felel meg. Az intézet ipari vállalkozásai szolid alapon állanak és nagy eredménnyel kecsegtetnek. Az aradi termény és áruárak kiállításai a legszebbek.

Ismertette a vezérigazgató az elmúlt év üzleti eredményét, melyek a részvényesek bizalmát a legnagyobb mértékben indokoltá teszik. A betétek 640000 koronával emelkedtek, amivel az intézet betétállománya 8 millió 81 ezer koronára nőtt. A váltótárca egy millió egyszáz ezer korona emelkedést mutat és összege meghaladja a 12 millió koronát. A jelzálogüzlet terén a növekedés egy millió 60 ezer koronára rug az előbbi félévhez képest, az előleg értékpapírok és folyó számla üzlet terén

egy millió korona emelkedés mutatkozik, úgy, hogy a többi üzleti ágakkal együtt *körülbelül négy millió korona emelkedésről számolhat be az igazgatóság az előbbi évhez képest.* Az intézet félévi forgalma meghaladja a 205 millió koronát.

Ezek a gyönyörű eredmények, továbbá a bőséges termés és a pénzviszonyok kedvező alakulása alkalmassá teszik az időpontot a tőkeemelésre és alapos a remény a piac felvevő képességére és hajlandóságára a pénztintézet papírjainak jegyzése iránt.

Ennél fogva az igazgatóság egyhangulag elhatározta, hogy 4375 darab új részvényt bocsát ki, melyeknek kibocsátási árfolyamát 550 koronában állapítja meg. A tranzakció sikeres lebonyolítása által az alaptőke 2,406.000 koronával emelkedik, az összes saját tőkék pedig 7,300.000 koronára emelkednek fel. A részvényeknek egy részét a régi részvényeseknek ajánlja fel, minden régi két részvény után egy új részvény jut. A befizetések hárcm részletben történnek augusztus, szeptember és október hónapokban. Az új részvények 1912. év január 1-től a teljes jogok élvezetében lépnek, addig pedig öt százalékkal kamatoztatnak.

Az igazgatóság tőkeemelési javaslatát az augusztus 10-ére összehívandó rendkívüli közgyűlés elé fogja terjeszteni, mely előre láthatólag mindenben hozzájárul az igazgatóság pozíciójához.

Sikkasztó bankpénztáros.

Távirati tudósítás.

Szamosújvár, július 13.

A Szamosújvári Takarékpénztárnál az utóbbi időben nagyobb rendellenességnek jöttek a nyomára. **Merza Kristóf** főkönyvelő két héttel ezelőtt hirtelen meg is vált az állásától, de az ellene indított vizsgálat más irányban dobott fel eredményeket. Rájött az igazgatóság, hogy a pénztárból az intézet tulajdonát képező értékpapírok egy része eltűnt. A városban harmincezer koronára becsülik az eltűnt értékpapírok, részvények értékét. Kérdőre vonták a takarékpénztár pénztárnokát, **Fekete Lázárt**, aki kijelentette, hogy visszahelyezi az eltűnt papírokat a pénztárba és haladékat kért.

Ez történt a múlt hét keddjén, 11-én. Azon a napon utoljára látták Szamosújváron **Fekete Lázár** pénztárnokot. A takarékpénztárnál várták, hogy visszatér **Fekete**. Azt ígérte, hogy pár napig lesz távol és hozni fogja a hiányzó értékpapírokat. Közben tovább folytatták a vizsgálatot és rájöttek, hogy a Dési Hitelbanknál álváltókat helyezett el és számított le **Fekete Lázár**, ki igazgatósági tagja is volt az intézetnek s a visszleszámitolásra könnyen nyújthatott be olyan váltókat a Dési Hitelbankhoz, a melyeknek az aláírásait vagy ravasz csalással szerezte meg, vagy hamisította. A városban így tudják, hogy ezek a hamis váltók negyvenkétezer koronát jelentenek. Ezeket már régóta helyezgette el **Fekete Lázár** és mindig ujitotta. Ebből az összegből nagyon sokat már régen elköltött.

Hogy mennyi a takarékpénztár kára, azt nem lehet biztosan megállapítani. Az igazgatóság igyekezett nyomban mindent helyrehozni. Szamosújváron meggyőződéssel beszélnek az emberek, hogy jóval meghaladja az elsikkasztott összeg a százezer koronát.

A **Dési Hite'bank** tette meg a hatósági feljelentésre az első lépéseket s a dési pénztintézet ügyeje báró **P. Horváth Emil dr.** tette meg a feljelentést. A nyomozást csak szombaton rendelték el, az eltűnés rejtelmét csak vasárnap pattantak ki a közönség előtt. Megállá-

pitották, hogy **Fekete Lázár** feleségével és gyermekeivel kedden délután nagykiklódra ment az állomásfőnök emlékezete szerint Predealig váltotta meg a vasuti jegyet. Tehát Románián át ugrott meg. Országos körözést adtak ki ellene.

A megkárosított pénztintézet igazgatósága a dúsgazdag **Pap, Tüzes, Florián-családok** tagjaiból áll. A sikkasztó pénztáros családját régi vagyonos családnak ismerték.

Dráma a paplakban.

— Egy kolozsvári ügyvéd tragédiája. —

Távirati tudósítás.

Kolozsvár, július 18.

A kolozsvári ügyvédi kar egyik előkelő tagja **Porutiu Viktor dr.** ma édesapja, dezmeri görög katolikus lelkész házában öngyilkosságot követett el.

Poritiu Viktor dr. 39 éves ember. A kolozsvári románság egyik legszámottevőbb tagja. Ügyvédi irodája egyik legkeresettebb volt a városban, 30—40 ezer koronát keresett évenként, vagyonos ember volt egyébként is.

Porutiu, aki irodája ügyeit mindig pontosan intézte, az utóbbi időben legtöbbször öcsésére **Bálintra** bízta az iroda vezetését, maga pedig legszívesebben szülői házába, **Dezmerre** ment. Ideges, exaltált ember lett az annakelőtte nyugodt temperamentumu **Porutiuból**, éjszakákat virrasztott át, nem találta nyugtát sehol.

Az öngyilkosság okot abban találják, hogy az ügyvéd egy kolozsvári uri asszonyt válásra készített, aki boldog házasságát felbontotta.

Az öreg esperes egy újságíró előtt a következőket mondotta a szerelmi viszonyról:

— Fiam soha komolyan nem gondolhatott arra, hogy az illető uri asszonyt feleségül vegye. Szülei nélkül soha életében ily komoly kérdést el nem intézett. Annyit tudtam és ez meg is nyugtatott, hogy szakított az illetővel, de fájdalom, a fiamat tovább érdekelte. Ez tette szegény fiamat oly rettenetes exaltáltá. A katasztrófa akkor következett be tulajdonképpen, mikor ma egy hete az illető uriaszony kijött hozzám **Dezmerre** az anyjával. Borzasztó délután volt. A fiammal együtt kinn voltunk a kertben. A fiam akkor már tönkre volt menve. A feje vizes ruhával volt bekötözve s feldult kedély állapotban járkált fel s alá. Egyszerre kocsizörgést hallunk mindketten. Felnézünk s látjuk, hogy jön egy ketősfogatu kocsis. A kocsiba két nő ült. **Viktor** bement az első szobába, én pedig kiáltam a kapuba azzal a szándékkal, hogy feltartóztatom őket, nehogy az örülés szélén álló fiamat felizgassák jelenlétükkel. A hölgyek behajtottak az udvarra s mert én nem ismertem határozottan rájuk, nem mertem megsérteni őket a tilalmammal. A kocsiból először egy öreg tisztelőre méltó nő szállt le, előm jött és megszólított:

— Emlékszik-e rám főtisztelendő ur! Én erre rögtön tudtam, hogy kikkel van dolgom. Az öreg asszony így folytatta:

— Egy anva jött el önhöz, aki el van keseredve, megtudni, hogy mi lesz **Viktorral** és leányommal? Én erre nem válaszoltam, bementem a feleségemhez. Csak ennyit tudtam mondani:

— Eljöttek azok a nők! A feleségem rémülten nézett rám, majd nem szólt semmit, felugrott az ágyból, hol a kimerültség miatt pihent s berohant a fiam szobájába. Én utána mentem. A **Viktor** fiam a diványon feküdt s fájdalmasan nyöszörgött. Mikor beléptem a szobába, a fiatal asszony anyja ép a fiamhoz beszélt:

— Ugyan, hogy volt képes doktor ur 40 éves ember létére illet elkövetni. Szégyenbe döntötte a leányomat. Én egy fotelbe roskadtam s megkövülve néztem az egész jelenetet. E közben jött be az öreg asszony lánya. Térdre roskadt előttem és így szólt:

— Bocsásson meg.

— Kelljen fel — feleltem én.

Azt sem tudom már, hogy mi történt körülöttem, csak a feleségem hangját hallottam.

— Ne is számítson arra, hogy a fiam elvegye nőül, a fiamat nem adhatom a rokonom feleségéhez. Nem, nem, amíg én élek ez nem fog megtörténni. Halottam még zürzavaros hangokat, azt hittem, hogy az eszemet elvesztem. Oh, jobb lett volna a megőrülés. A nők kérelték a fiamat, de ő csak fájdalmasan nyögött s elutasítólag intett. Csak ennyit mondott:

— Nem tehetem, nem vehetem el a családomért. Erre az öregasszony valami ígéretre figyelmeztette Viktor fiamat. Erre tört ki sikoltozva a feleségem:

— Inkább pusztuljon, haljon meg a fiam, minthogy a testvérbátyám fiának feleségét vegye el. A nők erre kifelé mentek, de őh Istenem megőrülök, ha visszagondolok rá, visszafordultak s valami átok féltét mondtak.

— És még csak nem is temethetem el úgy, mint a többi halottjaimat. Egyházi szertartás nélkül, mint a kutyákat kell örök pihenőre helyeznem. Nekem, az Isten szolgájának ez kétszeres csapás.

Kecskemét.

— Düledező épületek mindenfelé. —

Távirati tudósítás.

Kecskemét, július 18.

Kecskemét városa ma olyan, mint egy ostromolt város. Az ipar és kereskedelem csak erőltetve funkcionál. A középponti építkezési iroda a hatóság és építésszek egyesületének közös vezetésével tegnap megkezdte működését. A bejelentések száma már az első napon igen nagy volt. A városi tanács fölterjesztést intézett a katonai hatósághoz az iránt, hogy a kecskeméti tartalékosokat az idén ne hívják be fegyvergyakorlatra. Táviratban kérték föl ezenfölül a belügyi és földmívelésügyi minisztereket mezőhegyesi munkások kirendelésére. A múlt évben módosított építő-szabályrendeletet, mely ez idő szerint jóváhagyás végett a belügyminisztériumban van, sürgősen visszakérték, mert most már teljesen új, a szomorú tapasztalatokból merített szabályrendeletet alkotnak rövid idő alatt, mely alkalmazkodni fog a földrengés területére.

A zsidó templom óriási gömbje még mindig féldoldalt fekszik és ugyyszólván a levegőben csüng. A gömb vasárnap még csak csekély elhajlást mutatott és hétfőn a földrengés után már veszedelmessé vált. Érdekes, hogy egy vállalkozó a gömböt hajlandó lett volna ezer koronáért szétbontani, illetve leszedni, az egyház azonban alkudozni kezdett vele. Most nem tudják, hogy fogják a gömböt a toronyról eltávolítani, mert megközelítése veszedelmes. Ha a gömb leesik, bezuzza a tetőt, lerombolja a homlokfalat, ami óriási kárt jelent. Egy utász-kotona vállalkozott, hogy fölmászik, kötelet köt a hegyére és így könnyű lesz lerántani a mélységbe. Az elszánt legény főhadnagy, mikor ezt megtudta, megtiltotta, hogy belemenjen a mérész vállalkozásba.

A városi szegénymenedékház termeinek közfalait az utolsó tégláig ki kellett szedni. A városháza négy kapuja közül csak egyen lehet közlekedni. Hétfőn a főkaput végleg lezárták,

valamint a keleti bejáratot is. Ma már arról volt szó, hogy az egész városházát ki kell üríteni és újabb föltámasztásokat kellett végezni.

Az utászok a kilenc napi fárasztó és minden elismerésre méltó munkában teljesen lerongyolódtak.

A vidéki színészet csődje.

— Szendrey Mihály replikája. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 18.

A vidéki színészet csődjéről írott cikkünk a legszélesebb körök érdeklődését terelte rá erre a sajnosan aktuális kérdésre. Hat vidéki igazgató nyilatkozott az „Aradi Közlöny”-ben, legutóbb pedig K. Lippich Elek miniszteri tanácsos véleményét ismertettük, végül egy fővárosi színész támadta meg az ügygyel kapcsolatban a vidéki direktorokat.

K. Lippich Elek nyilatkozata meglehetősen diplomatikus volt: elismerte, hogy jelenleg vizsás a helyzet, de legjobb orvosszernek az időt tartotta, mely minden sebet meggyógyít. Annál hevesebben támadta meg a direktorokat nyilatkozatában a névtelen fővárosi színész. A vidéki igazgatók, szerinte, ok nélkül panaszkodnak, vagy talán okkal: azért, hogy nagyobb szubvenciót kapjanak. A színház ma vidéken kitűnő üzlet. A közönség estéről-estére megtölti a színházat, csődről tehát szó sincs.

A fővárosi színész véleménye sem marad azonban replika nélkül. Szendrey Mihály aradi szinigazgató munkatársunknak ma a következőket mondotta a támadásról:

— Az illető fővárosi színész, akinek a nevét nem akarom megmondani, habár jól tudom, ki rejlik a névtelenség homálya mögött, egész egyszerűen Rip-Rip módjára tizenöt hosszú esztendőt átaludt. Mikor még tizenöt év előtt vele együtt a vidéken havi ötven pengőért vergődünk, akkor még mi is meglehetősen jól megéltünk, a direktorunk meg szépen összeszedte magát. Ma azonban ez az ötven forint gázsi legalább háromszázra rug. Így állunk a darabokkal is. Az a darab, melyben a nyilatkozó színész első nagy sikerét aratta, ha jól tudom Csiky Nagymamája, a direktornak 15 forintjába került, ma pedig egy-egy drámáért 100 koronát fizetünk, nem is beszélve az operettekről, melyeknek előadási joga egyszer s mindenkorra legalább 1000–1500 korona.

—Hát bizony kedves fővárosi színész ur, azóta megtizzszereződtek a költségek. Nagyon jól tudhatja ezt a nyilatkozó saját magáról is, hisz egy-egy vendégfelleptéért legalább 3–400 koronát kap a jó vidéken. De kérdelem, hogy ő aki fényes üzletről beszél, megnézte-e egyszer is a kassza-reportot, hogy telt ház mellett a a fellepti díja levonása után mi maradt? Azt azonban elismerem, hogy odafentről kockázat nélküli fényes fizetéssel járó állásból könnyű itéletet mondani.

— Megfeleldezik a nyilatkozó arról is, hogy a budapesti két állami színház fenntartása többbe kerül az államnak, mint az egész vidéki színészet együttvéve. Csalódik azonban abban, hogy mi csak azért panaszkodunk, mert több szubvenciót akarunk. Nagyon jól tudjuk mi, hogy az állami színházak fenntartása és a Népszínház átvétele megevevett már mindent előlünk, s nem toladunk előtérbe mi is. Egyáltalán nem is jajgatásról, panaszról van szó, hanem csak a módot keressük, hogy a mostani nagy drágaság dacára, hogy tudjuk kielégíteni a közönséget, amely teljes ellenértéket követel áldozatáért s amidőn a staggione rendszerről beszélünk, akkor is csak a módot keressük, hogy az öt fővárosi színház műsorát

a publikum igényének megfelelően elő tudjuk adni. A mostani rendszer mellett ugyanis akármilyen tehetséges és művészi hajlamu a vidéki színész, miután munkaereje tulságos igénybe van véve, művészi képességének csak felét tudja nyújtani. A staggione rendszer ezen is segít, ez az erkölcsi előnye volna az ügynek, viszont azt hisszük mi direktorok, hogy a változott rendszer mellett mi is megtaláljuk számadásunkat.

A sormási pipák

a miniszternél.

— Dohánybojkott a faluban. —

*

Mi, a kávéházi emberek teljesen monopolizáltuk a szivar és cigaretta-áremelés miatti sopánkodás jogát. Valahogyan úgy képzeltük, hogy ez csupán minket sujt, a mi életszükségleteink kielégítését sérti s a napilapok kávéház-elmélkedői Vulpestől—Florestánig dühös kifakadásokat hallattak míg esti pikolójuk mellé fújták az új princepas büdös füstjének keréngő karikáit. A Népszava kimutatta ugyan, hogy a proletár-dohányzókat sujtja legerősebben az áremelés, mert a legolcsóbb cigaretták drágulnak legjobban. De mindenki csak a városi emberre gondolt, csak annak a panaszra hangzott ki a szellemesen-szellemtelen krockok árjából. És csodálatosképen senkinek sem jutott eszébe az a subás paraszt, ki künn a földön a szalonnás reggeli után megtömi pipáját és szutyakolva lát munkája után. Senkinek sem jutott eszébe a minden adótól ösztönszerűleg irtózó paraszti-ember, — az ő panaszukat senki sem zengte el ékes sorokban.

S lám! Mégis hangot adtak elkeseredésüknek. Nem irták meg ugyan Vulpesnek, hogy csatlakoznak a dohánybojkottálókhoz, nem tartottak népgyűlést, hanem csöndes nekikeseredéssel letették a pipát, — ahány csak volt a faluban — egy csomóba. Aztán összezsomagolták egy nagy pakba ügyelvén nehogy zsiros legyen a csomagoló papiros, hogy a tisztességben hiba ne essék, — és elküldték Sormás község összes pipáit, a finánc miniszternek ajándékba. Ha nem akar dohányt adni, ha sajnálja a magyar paraszttól a maga kapadohányát, hát szíjja el maga, küld hozzá Sormás község pipát eleget, hogy hiányt ne szenvedjen.

A csendes, szemlélődő paraszti emberek haragos nekidurálása ez a mozdulat. Mert ott, az alacsony fedelű házak pitvarában nehezebben születik meg a szó, mint az elhatározás. S a haragjukban is van valami derűsen kedves vonás. Nem vágják dühvel a földhöz a pipát, hiszen csak Szt. Györgykor vették a kanizsai vásáron három hatosért, — kár volna érte! Inkább elajándékozzák annak, akinek bizonyít van mit szívní belőle. Talán még bele is irták a csomagba: Használja egészséggel!

Szép, magyaros, paraszti gesztus volt a sormásiak pipaküldése.

SPORT.

+ Tennisverseny Lovrinban. Lovrinban, 1911. évi augusztus hó 15-e körül országos tennisverseny lesz, amelynek előkészületei báró Liphay Frigyesné Lázár-Bors Margit grófnő vezetése alatt serényen folynak. Ez lesz a harmadik lovri tenniszverseny, — és az előzőeknek nagy sikere után ítélve elsőrangú sporteseménynek ígérkezik.

Hoss alpolgármester a bántási svábok között.

(Látogatás az „elnyomott” németeknél.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 18.

Hat ezteendője alpolgármestere Bécsnek Hoss Ferencz. Kereskedő volt, aki praktikus tudást vitt magával kimagasló állásába.

A legkevesebbet politizáló politikus — mondja Dolezal Tivadar, aki velem szemközt ül a Zádorlak felé vivő hepe-hupás uton magosakat ugró automobilon.

Pedig politikában utazott az a társaság, amely ma délben az áru és terményraktártól indult el, hogy az Aradi Közlöny munkatársának kérelmére egy több évszázados hazugsággal nézzen szembe és fordítson neki megvetéssel hátat.

Ha van ilyen a világon, akkor úgy lehetne ezt a gyönyörű utazást nevezni, hogy az igazság megtalálása volt.

A nem politizáló polgármester egész őszintén megmondotta, hogy ki nem állhatja a „hivatásos politikusokat”, a méregkeverőket és kutmérgezőket. Eltökélte magában, hogy őszinte lesz és mindazt amit lát, affelől leplezetlenül nyilatkozik.

— Ohajtom és áhitom az igazságot, mert csak ezzel értjük meg egymást. Gyerünk a német falvakba, hadd lássuk vajjon tényleg sirnak-e testvéreink a magyarok korbács ütése alatt. De ha kitűnik, hogy mind az, amit az elnyomatásukról, a rabszolgaságukról hallottam, hogy mindaz csak politika volt, no akkor: meiner Sél! ...

És miután járt Ujaradon és Zádorlakon, annyira megundorodott a politikától, hogy mikor figyelmeztettem őt az osztrák Reichsrat mai megnyitására, legyintett a kezével:

— I' bitt' Sie, hörn's mar auf ...

Nem is esett többé szó az osztrák történelem eme nevezetes napjáról.

Gyors repüléssel vitt az autó a dus termés áldásával szegélyezett poros és rossz országúton — Zádorlak felé. A bécsi alpolgármester, Dolezal Tivadar a Dunagözhajózási társaság főnöke, bécsi városi képviselő, Varjassy Lajos polgármester, Hehs Vilmos gyógyszerész és az Aradi Közlöny munkatársa voltak az utasai.

Hatalmas kazlakba rakva áll már a jószág a tarlón.

Vannak-e cséplő szövetkezetek a falvakban, biztosítanak-e tűz ellen, igás szekerekkel szállítják-e a csürbe a gabonát? Minden minden érdekli a bécsieket, akik nem győzik hallgatni kisérőik dicsegetését a szorgalmas, vagyont gyűjtő, józan és takarékos német parasztról.

— Ha az urak ennyi szépet mondanak a svábokról — akkor igazán felesigázzák a kiváncsiságunkat — mondja Hoss.

Az autó egy-kettőre Zádorlak alá ért, melynek bádoggal fedett templom tornya vakítóan fénylik a déli napban.

A község ebben az időben hangtalan, csendes. A nép kint van a földön, az otthon lévők ebédnél ülnek.

A község házában áll meg a kocsis, melynek zakatolása figyelmessé teszi annak lakóját, Burger Jánost a község jegyzőjét. Együtt dolgozik Varjassy polgármesterrel a nagykikindai vasut igazgatóságában és igen jó ismerősök. Magyarul köszöntik egymást, sőt Burger szíves magyar szóval üdvözli a többi vendégeit.

— Nem kedves jegyző — jegyzi meg Varjassy — ezek az urak aligha értik meg az Isten hozottat a mi szép nyelvünkön, mert Bécs alpolgármesterétől és egyik képviselőjé-

től mégsem kívánhatjuk, hogy magyarul is értsenek.

Igy tudta meg Zádorlak kiváló jegyzője, hogy kik tisztelték meg a falunak, gyönyörű kerttel övezett házát.

— Ilyen az elnyomott német itt Magyarországon — szól ismét Varjassy — a község háza ablakából az átelleni sor tiszta, eserépfedeles házaira mutatva. Mindeniken a tulajdonos neve, természetesen németül.

Egy-kettőre megtudták a faluban, hogy kik tisztelték meg látogatásukkal. Megjelenik két esküdt. Fiatalemberek. A magyar beszédjükön erősen érzik a sváb anyanyelv. Fesztelen és közvetlen társalgás fejlődik, melynek folyamán a bécsi polgármester a községi adminisztráció minden csinja-binja iránt érdeklődik.

Kimegy a község házával egybeépített tűzoltó szertárba.

Két pár gyönyörű pej harapja vigan a szénát. Az állandó készség lovai.

— Ahol ilyen lovakat nevelnek, ott jó módu a nép — jegyzi meg. De a vagyonosság mindenről lesugárzik.

Dolezal szenvedélyesen jegyez.

— Az iskolákban magyarul kell tanulni ugyebár a gyermeknek.

— Csak az első két osztályban — feleli az egyik előljáró.

— Na ezt már mi nem engedjük meg a gyermekeinknek. Minden osztályban németül kell tanulni.

A társaság látogatóba megy a község érdemes birájához. Neff Ferenc háza népe örömmel fogadja Bécs város polgármesterét, aki majd egy órát töltött a rendkívül okos és nagyeszű ember hajlékában.

Bevezeti vendégeit bármely uriháznál sem rosszabbul butorozott szobáiba és sörrel kínálja meg őket.

És ha az itt lefolyt beszélgetés után még valaki azt merné mondani a bécsi alpolgármesternek, hogy a bánáti svábnál önértesebb magyar, büszkébb német, meglegedettebb és civilizáltabb paraszttól ismer a földön bizonyára a szemébe nevetne a vakmerőnek.

A bíró ebédlőjének falán egy nemesi címert pillantott meg az alpolgármester. Felugrott és leveszi az oklevelet a falról.

— Zádorlak bírása nemes ember? Még pedig Német uradalmi nemes. Ósrégi nemeség, ez érdekes. Frigyes királytól kapták ötszáz éve. Hadban és békében teljesített kiváló szolgálatukért. — No ez igazán nagyszerű. Német nyelven van írva, roppant érdekes... Magyar községben vagyunk uraim és ime kedves házigazdánk is német nemes. No ezt el kell mondanom otthon. Magyar polgármester, maga a bíró Zádorlakon a polgármester, aki német nemességgel dicsekedhetik.

— Az én családom, — mondja mosolyogva a jószágos arcú öreg Neff Ferenc — a Littáuból a Schwarzwald mellől vándorolt Magyarországra. Innen származik a híres költő Hellvel is. A faluban igen sokan vagyunk littauiak, de jó magyarok lettünk. Azonban az anyanyelvünket szűz tisztaságban megőriztük. Olyan nemességgel beszélünk, mely elüt valamennyi sváb beszéd modortól és mi értjük csak zádorlakaiak. Több száz éve lakunk itt, de soha senkitől a nyelvünk miatt bántódásunk nem esett. Ugye jegyző ur?

Büszkeséggel, önérettel ejt ki minden szót. Ügyvédjelölt fia, aki apjának büszkesége, az újabb generáció képviselője elmondja aztán, hogy Zádorlakról elkerült fiatalabb generáció ezen az ósrégi nyelven levelez egymással és bárhova szakadnak is megőrzik az anyanyelvet.

— Meg volnánk mi boldogan és meglegedetten veszi át a szót Burger jegyző — csak az a bajunk, hogy a népnek nincs elég földje. Ezt ne úgy tessék érteni, hogy szegények vagyunk. Szó sincs róla. Nincs annyi földünk, hogy még gazdagabbak lehessünk. Nálunk nincs kivándorlás, nem is a földéhség hajtja tulajdonképpen a népet a folytonos szerzésre. Egészen más és igen érdekes valami. Zádorlakon az utóbbi időig tulajdonképpen paraszt fidei misszumok voltak. A legöregebb gyermek örökölte a földet és a többi kielégítette belőle. Ez most szűnőfélben van. Részint azért, mert a föld ára nagyon felszökött és az örökös nem tudja másképp kielégíteni testvéreit, mintha adósságot csinál, másrészt pedig ide is beütött az egyke és a nép ezt isten csapásának tekinti, amellyen csak úgy lehet segíteni, ha több a föld. A zádorlakaiak Vingára mennek és ott bérelnek roppant magas árakon földet. Hatvansöt nyolcvan forintot is fizetnek katasztrális holdjáért. A vingaiaknak van tizenhatezer holdjuk, de nem elég szorgalmasak és a mi népünk zsirjából élnek. Mi viszont a magunk zsirjában fuldoklunk. Van egy hitelszövetkezetünk. Annak a készpénze százhatvanezer korona, de senki sem kér tőlünk hitelt. Mindössze ötvenezer koronát tudunk magáncsoknál elhelyezni, a többi takarékbán gyűmöcsöztetjük. A földek mind tehermentesek. Tizenkét év óta nem volt itt föld árverés.

— Lássá kedves kartárs ur, szólott sugárzó arccal Varjassy polgármester — így sanyargatjuk mi a német testvéreket, így hajtjuk rabigába őket.

— Kedves polgármester ur, itt az egész társaság előtt jelentem ki önnek — mondotta most Hoss alpolgármester — hogy végtelenül hálás vagyok ez uraknak amiért engem ide elhoztak. Szóval ki nem fejezhető az az öröm, amit én most érzek a látottak és hallottak után. Ünnepelesen megígérem, hogy illetékes helyen, a bécsi sajtóban is ki fogom nyilatkoztatni, hogy hazugság mindaz, amit a német nemzetiség elnyomatásáról irnak és mondanak.

— Nagyon boldog vagyok, hogy alpolgármester urat az igazságról meggyőzhettük — mondotta Varjassy.

A társaság szívélyesen elbucszott a bírótól és családjától, majd megtekintette a gyönyörű katolikus templomot, autóba ült és Ujaradra robogott, a község háza előtt összegyűlt gyermekcsereg harsány éljenzésétől kisérvé.

A község házára hajtattott a társaság és két órákor érkezett meg. Zádorlakai benyomásaiktól nem tudtak szabadulni, a friss benyomások, a meglepő tapasztalatok hatása alatt. Hoss alpolgármester ismételtén kijelentette, hogy képzeletét felülmúló mindaz, amit ebben a kétezer lakóssal bíró községben talált, melyet Ausztriában bizonyára várossá emelnének.

Ujarad község házában már tudták, hogy milyen kiváló vendég óhajtja tiszteletét tenni. A bécsi társaság több tagja mig vezetőjük Zádorlakon járt, átrándult Ujaradra és így csakhamar elterjedt a híre: itt a bécsi polgármester. Néhány perccel az alpolgármester megérkezése után megjelent a község házában a bíró és pénztáros társaságában Filip János országgyűlési képviselő, hogy üdvözölje a vendégeket.

Már a jegyzői iroda bejárájánál érdekes dokumentumát vette észre az alpolgármester a magyar türelmességnek. Az iroda ajtaján ez a tábla van kiszögezve:

Amst Zimmer

— No, ahol a hivatalos helyiségeket is németül jelölik meg, ott a németeket nem gyűlölködhetik — jegyezte meg.

Az előljáróság tagjaitól örömmel hallotta ezután, hogy a nép szépen szaporodik és hogy Ujaradról naponta négy waggon zöldségfélét szállítanak a külföldre, többek között Bécsbe is.

Filip képviselő megköszönte a kitüntető látogatást, majd pedig arra a kérdésre, vajjon a német nemzetiségiek békés fejlődését nem zavarják-e a magyarok részéről, így szólott:

— A svéd közmondás szerint felelek: ments meg isten a barátainktól, az ellenségeinkkel valahogy csak megleszünk. Nincs itt különbség magyar és német között. Évtizedek előtt még volt rá eset, hogy a szolgabíró nem fogadta a köszönésünket, de most egyenlő itt minden nemzetiség. Nem ez a mi bajunk, hanem kevés a pénzünk. Anyagi gondjaink vannak. A többivel csak megelennénk.

Varjassy polgármester ráterelte a beszédet Ujarad és Arad egyesítésére.

A bécsi alpolgármesternek igen tetszett ez az eszme és Florisdorfnek Béccsel történt egyesítését állította oda példának.

— Én magam is florisdorfi vagyok és sokat dolgoztam az egyesítés érdekében, mert csak ezáltal vált lehetővé, hogy az eddig tengődő helység felvirágozzék. Ha Arad és Ujarad egyesül, azt hiszem a városi villamos teler, villamos vasut is létesül, mert akkor érdemes lesz ezek megteremtéséért fáradozni.

Bucsu vétel után még a hatalmasan fejlődő község élnkforgalmát gyors egymásutánban épülő modern házat tekintették meg, majd pedig visszatértek a központi szállodai lakásukra.

A kávéház teraszán a küldöttség néhány tagja már fekete kávé mellett olvasta a bécsi újságokból a Reichsrat első üléséről szóló híreket és megmutatták Hoss alpolgármesternek az újságot.

— Alpolgármester ur — mondotta — ma nyitotta meg ő felsége a Reichsratot. Mit gondol a keresztény szocialista pártra milyen szerep vár.

Elmosolyodott. Legyintett a kezével:

— *I' bitt' Sie hörn's mar auf...*

Nem is esett többé szó az osztrák történelem eme nevezetes napjával.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Felmentés váltóhamisítás vádja alól. Az „Aradi Közlöny” már többször megemlékezett Popeszku György dr. volt kőrösbányai, most nagyszalontai ügyvéd váltóhamisítási ügyéről. Popeszku dr. egy 588 koronás váltót számított le, melyen kibocsájtóként sógora, Muszkán Döme nadabi görögkeleti lelkész szerepelt. A váltót Popeszku nem rendezte s így a lippai Muresanul takarékpénztár, mely a váltót leszámitolta peresítette az összeget. A polgári per folyamán Muszkán megesküdött, hogy a váltót nem írta alá, sem pedig sógorát neve aláírására fel nem hatalmazta. A vallomás alapján a Muresanul váltóhamisítás miatt feljelentette Popeszku. A mai tárgyaláson Popeszku beismerte, hogy a váltóra ő írta rá sógora nevét, de azal védekezett, hogy erre felhatalmazása volt. A kérdéses váltó ugyanis csak újítása volt egy régebbinek, melyet eredetileg Muszkán írt alá. Sógorát, mint számvevőt, a szentszék gyakran küldte ki szomszédos községekbe, s így az újításnál már többször megesett, hogy sógora nevét aláírta. Ezt utólag mindig bejelentette Muszkának, ki nem emelt ellene kifogást. — Muszkán Döme azt vallotta, hogy tényleg megtörtént emlékezése szerint, egy alkalommal, hogy Popeszku az újításnál aláírta a nevét, mert ő távol volt. Popeszku elmondotta a dolgot feleségének, ki azt bejelentette neki is. A faktum ellen természetesen neki is emelt kifogást. Muszkán vallomása alapján Eckens-

bergér Károly kir. ügyész a vádat elejtette, s mivel azt a Muresanul takarékpénztár képviselője, Janku Kornél dr. nem vette át, a kir. törvényszék Popeszku dr. ellen a további eljárást megszüntette.

Csávossy báró szanatóriumában.

— Elmeorvosok harca. —

Távirati tudósítás.

Budapest, július 18.

Alig szenved immár kétséget, hogy Csávossy Gyula bárót ép elmével vitték be a Niederman-féle szanatóriumba. Bizonyosság erre nemcsak Chvostek doktor bécsi egyetemi professzor véleménye, hanem Jendrassik Ernő és Schaffer Károly dr. budapesti egyetemi tanárok, elmeorvos-szakértők véleménye is, a kik Rajacsich Györgyné báróné fölkérésére tegnap alaposan megvizsgálták a szabadságától megfosztott öreg urat. Ebben a véleményben a nevezett orvosprofesszorok nemcsak azt jelentik ki minden kétséget kizáró határozottsággal, hogy Csávossy Gyula báró elméleti állapota teljesen egészséges, hanem nyíltan kimondják azt is, hogy Hudovernig dr. és Német dr. orvosok, a kiknek véleménye alapján Csávossy Gyula báró akarata ellenére a szanatóriumba került, hogyan iparkodtak őket a vizsgálat alatt befolyásolni.

— Meg kell említenünk — mondják szakvéleményükbe a professzorok — egy körülményt, amelyre a bizonyítványt kiállító orvosok súlyt helyeznek és amelyre alkalmunk nyílt beletekinteni. A vizsgálatunk idején ugyanis hivatalosan hozzánk csatlakozott Hudovering dr., majd Német dr. és amikor a báró kérdéseinkre szabatosan megfelelt, célzást tettek valami mérgezési kísérletre, amelyből a báró ur zavart gondolkodását akarták kimutatni. Ekkor a mi részünkről történt beható kérdésésre elmondotta a báró ur, hogy ő ezeknek a mende-mondáknak nem hisz, de úgy hallotta régebben, hogy bizonyos körök azt a hírt terjesztették, mintha megboldogult felesége (a második) elsőszülött fiát úgy gyűlölte volna, hogy akár meg is mérgezte volna, ezt mint rosszakaratu, a valóságnak meg nem felelő koholmányt visszautasította. Ugy vettük ki, hogy ezt a kérdést azok akik a báró urat előtűnk vizsgálták, nagyon behatóan erőltették, de semmi módon még csak távolról sem kaptunk olyan feleletet, amely károsnak lett volna minősíthető. Nyilvánvaló, hogy itt nem üldöztetési téveszméről van szó és csak felületlen kérdezősködő magyarázhatná így a dolgot.

Rajacsich Györgyné báróné és Csávossy Elemér báró tegnap közös kérvényt nyújtottak be a pestvidéki törvényszékhez, amelyben tekintettel arra, hogy a szanatórium még mindig nem tett jelentést Csávossy Gyula bárónak beszállításáról, kéri, hogy a törvényszék haladéktalanul szálljon ki a szanatóriumba. vizsgálja meg a báró elméleti állapotát, azután határozzon a szabadonbocsátásáról. A pestvidéki törvényszék a kérelemnek eleget tett, s délután öt órakor Konrad miniszteri tanácsossal, a Schwarzer-szanatórium igazgatójával és Kiss törvényszéki orvossal, mint szakértőkkel a Niedermann-féle szanatóriumba ment.

A vizsgálat befejezése után Konrad dr. jelentette, hogy komolyabb elméleti betegség meg nem állapítható, minthogy azonban még vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy az üldözési eszmék patológikus jelentőségük-e vagy sem, vagy a közölt tények a valóságnak megfelelőek-e, továbbá, hogy Csávossy báró vagyonát kezelni képes-e, további vizsgálatot tart szükségesnek.

Ezután a bíróság engedelmével Csávossy Elemér, Csávossy Endre, özv. Rajacsich Györgyné báróné, özv. Inkey báróné Csávossy Gyula bárót meglátogatták. A báró nagy örömmel fogadta gyermekeit és sógornőjét, kérte, hogy mentsék meg minél előbb s forduljanak érdekében Hedervary Károly gróf miniszterelnökhöz, a kihez régi barátság fűzi és a ki — ugymond — bizonyára törvényes hatáskörében mindent meg fog tenni, hogy „kulturállamban ilyen hallatlan merényletet büntetlenül el ne kövessenek.”

Csávossy Gyula ügyvédje ma délelőtt sürögő kérvényt nyújtott be a pestvidéki törvényszékhez, amelyben Chvostek dr. bécsi egyetemi tanár tanuvallomása, Schaffer dr. és Jendrassik dr. véleményei alapján kérte, hogy a törvényszék állapítsa meg, hogy Csávossy Gyula bárónak a szanatóriumban való visszatartására semmi ok sincsen. A kérvényről még nem döntött a bíróság.

Megemlítjük még, hogy a nagybecskereki árvaszék a pestvidéki árvaszék megkeresésére tegnap elrendelte Csávossy vagyonának leltározását.

Az osztrák parlament megnyitása.

(Az uralkodó fölolvasta a trónbeszédet.)

Távirati tudósítás.

Bécs, július 18.

Az osztrák parlamentet ma nyitották meg trónbeszéddel. A beszéd sok tekintetben nagyon érdekes volt, de meg kell jegyezni, hogy a tetszés, a mellyel fogadták, sok helyen feltűnően gyöngye volt. Már a trónbeszéd eleje is nagyon komolyan hatott, a melyben bejelentette több adónak fölemelését vagy új behozatalát, és még jobban lelőhasztotta a lelkesedést, a mikor a király minden cikornya nélkül kijelentette, hogy úgy a fogyasztási, mint az egyenes adókat föl fogják emelni.

A bankszabadalmat a király csak néhány szóval érintette, ellenben a véderőreformnak meleg szavakat szentelt. Az adóemeléssel szülő passzus csak a csehoknak tetszett, mert kilátás van rá, hogy az inséges országok, amilyen Csehország is, nagy állami segítségben fognak részesülni. A vízi utakról szóló passzusnál a lengyelek fejezték ki tetszésüket és ezeket a fényes ígéretekért azért vették be a trónbeszédbe, mert a lengyelek megígérték, hogy a kormányt támogatni fogják. Az olaszoknak fájt, hogy a trónbeszéd nem nyilatkozott az olasz egyetemről, hanem beírta a jogi fakultás rövid érintésével.

Szó volt a trónbeszédben a házszabály reformjáról is. Ezt a passzust a legutóbbi trónbeszédben élénken megtapsolták a keresztényszocialisták, de most, hogy a bécsi keresztényszocialisták nem kerültek be a Házba, eimradt a taps. A keresztény-szocialisták veresége az által is kifejezésre jutott a trónbeszédben, hogy a párt felekezeti követeléseivel meglehetősen röviden végzett. Nagy tetszést keltett a királynak az a fölhevása, hogy Csehországban vessenek véget a felekezeti villongásnak.

A katonai reformokról így szólt a király: A katonai hatalmi eszközök mindenütt észlelhető gyors fejlesztése nálunk is szükségessé teszi a véderőről való fokozott gondoskodást. E kötelezettség alól az államszervezet annál kevésbé vonhatja ki magát, minél inkább szíven viseli a béke tartós biztosítását. A javaslatok, melyeknek minél előbb való elintézése az összesség legnagyobb érdeke, azt a célt követi, hogy elmulasztottakat pótoljanak és az elkerülhetlent biztosítsák. Ezzel kapcsolatban figyelembe vétetnek a lakosság óhajai, a tényleges szolgálat megrövidítése, a védőkötelezettség teljesítésének könnyítéseit illetőleg. Összefügg ezzel a katonai büntető perrendtartás sürgősen szükséges reformja, valamint a törvényjavaslatok sorozata, a melyek a véderő kötelekében lévő és családtagjaikról való hathatósabb gondoskodást célozzák.

Az uralkodó erős, érces hangon mondta el trónbeszédét. Ófalségének teljes fölépülése és kitűnő színe valamennyi képviselőnél kellemes és örvendetes benyomást keltett. A beszéd végső passzusa, amelyben azt mondta a király, hogy hosszú uralkodásának minden idejét népei

javának szentelte és hogy népeinek szeretete volt vigasztalása és támogatása, szinte pátriárkai hatást tett és amikor az uralkodó hálát mondott a Gondviselésnek, a képviselők tetszése és hódolata valóban bensős és meleg volt. A király utolsó szavai beleolvadtak a tetszésviharba.

Házárverés a városházán.

(A Mattavovszky házat megvette Szuciu János dr.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 18.

Ma délelőtt bocsátották nyilvános önkéntes árverés alá a városházán a gazdasági szék üléstermében Mattavovszky Nándor volt megyei főorvos József főherceg-ut, 17. számú házat. A kiváló emberbarát ugyanis egész vagyonát egy kulturális alapítványra hagyta, melyet Szepesmegye kezel. Szepesmegye átiratilag kérte meg néhány hónapja Aradvárosát, hogy a hagyatékhhoz tartozó házat nyilvános önkéntes árverésen adja el. A város az árverés megtartásával Lócs Rezső gazdasági tanácsnokot és Reicher Károly tiszti főügyészt bízta meg.

Pont tizenegy órakor kezdette meg az árverést Lócs Rezső tanácsnok. Bejelentette, hogy a ház kikiáltási ára 51,000 korona s felszólította az árverelni szándékozókat, hogy a kikiáltási ár tiz százalékát, 5100 koronát bánatpénzül tegyék le. A felszólításra Goldschmidt Mihály, Goldschmidt Sándor, Szuciu János dr., Spitz Lipót dr. (Debrecen), Löbl Gyula, Braun N. Antal, Weisz Adolf, Holzseisen József, Kertész Miksa dr. és Herzog Lipót tettek le a szabályszerű bánatpénzt, majd pedig három zárt ajánlat érkezett be.

— Az árverést Braun N. Antal és Weisz Adolf egyszerre kezdték meg 65,000 koronás ajánlataikkal. Löbl Gyula a kisebb árverezőket le akarván rázni, váratlanul 90,000 koronára szökkent fel, majd Szuciu, Holzseisen és Herzog 108,000 koronára verték fel az árat. Ettől kezdve már csak Löbl és Szuciu dr. árvereltek, természetesen már jóval lassabb tempóban. Lassan hatadtak fel 115,000 koronáig. A teremben levők találgatni kezdték, hogy kié lesz az utolsó szó. A többség Löbl kitartásából arra következtetett, hogy övé lesz a legnagyobb ajánlat, míg a beavatottak tudni vélték, hogy Szuciu dr. semmi árért sem hagyja magát tullicitálni, mert nagy érdeke, hogy az új kétemeletes házával szomszédos telket megszerezze. Az árverést hosszú, mesterséges pauzák szakították félbe. A lemaradtak ironikusan biztatták egymást a licitálásra. Priegl dr. odakiált a szomszédos asztalhoz:

— Hát Goldschmidt és Funkelstein hol maradnak? A végére tartogatják erejüket?

Lócs Rezső nem hagyta magát zavartatni.

— Löbl Gyula 115.000 korona. Száztizenöt ezer korona először... másodszer... senki többet?

— Még száz!

Löbl azonban nem hagyja magát.

— Még ötven!

— Kétszáz!

— Még száz!

Végül Szuciu dr. mondja ki az utolsó szót:

— Száztizenöt ezernégyszáz.

Miután magasabb ajánlatot nem tettek, Lócs Rezső kijelentette, hogy árverést öt percre felfüggeszti, a szünet után azonban még lehet utóajánlatot tenni.

A szünet letelte után Szuciu János dr. saját ajánlatát száztizenhatezer koronára verte

föl s ezen áron a házat az ő javára átölték le.

Ezután a zárt ajánlatokat bontották fel, melyek azonban Szuciu ajánlatánál kisebbek voltak. Goldschmidt Mihály 70,000 koronát, Spitz testvérek (Zám) 80,000 koronát, végül Kertész Miksa dr. és neje 81,110 korona és 10 fillért ígértek ajánlataikba. Szuciu János dr. munkatársunk előtt kijelentette, hogy a hat-száznyolcvan négyszögölnyi teleknek csak a házával szomszédos felerészét építteti fel, míg a Józseffőherceg-uti frontot áruba bocsájtja.

Bécs küldöttei az aradi raktárházban.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 18.

Nem a vendég köteles udvariassága, nem az idegen bámész elcsodálkozása, hanem a szakemberek, az alapos és a tapasztalatokból ítélők meggyőződése mondatta Hoss Ferenc Bécs városa alpolgármesterével az elragadtatás hangján, hogy Arad büszke lehet arra a közgazdasági intézményre, melylyel az Aradi Ipar és Népbank üzleti aspirációján vállalkozói leleményessége gyarapította jó hírét. Másfél órát töltött komoly és a legcsekélyebb részletre is kiterjedő figyelmességgel a terményraktárban a bécsi küldöttség és melegen gratulált a pénzügyintézet igazgatóságának, valamint a raktárház vezetőjének.

Reggel kilenc órakor a Központi-szállodából indult kocsikon a társaság a raktárházhoz. A városháza előtt Varjassy Lajos polgármester, Lócs Rezső, Vannay Gyula és Kovács Vince tanácsnokok csatlakoztak a bécsiekhez, akiknek fogadására idősb Szalay Károly királyi tanácsos, a bank elnöke, Tagányi Sándor dr. országgyűlési képviselő, Walder Gyula, Kristyóri János igazgatósági tagok, Hebs Béla vezérigazgató, Stauber József, Hebs Vilmos, Szántay Lajos, Szalay Károly dr., ifjabb Kristyó János jelentek meg.

A huszár laktanya és a vasuti pályaudvar között elvonuló utról balra lekanyarodva öltött az érkezők szemébe a kétemeletes hatalmas épület, mely Szántay Lajos műépítész babérait szaporítja. Impozáns és mégis szemet gyönyörködtető változatossággal üt el a sablonos raktárstílustól. De a vendégek csakhamar hozzálátnak utjuk tulajdonképeni céljának megvalósításához. Bevonulnak az igazgató irodájába és a berendezést szállító stockenai Heidt cég képviselőjének minociózus magyarázatát hallgatják feszült figyelemmel. Először a terveken ismerteti meg az elevátor rendszert, mely lehetővé teszi, hogy csekély elektromos erővel ugyszólván az emberi munka kizárásával, az elképzelhető legrövidebb idő alatt ürítsék ki a gépek a megérkezett gabona rakományt és szállítsák a peronról a hetedik emeletre futó szalagokon a tisztítóba, az automatikus mérlegbe és végre a raktárakba. Érdeklől hallgatják Tagányi Sándor dr. szakszerű előadását arról, hogy bécsi viszonyoknak megfelelően a vasbeton építkezés mennyivel felel meg jobban, mint a fa.

Ezután az emelőgépen a magasba szállva a hetedik emeleten kezdik meg a részletes szemlét minden alkatrészre, ugyszólván minden szegre kiterjeszkedve. A bizottság szakértői mindent jegyeznek, mindent megmagyaráztatnak maguknak és végül a legőszintébben gratulálnak a Népbanknak ehhez a sikerült alkotásához.

Fárasztó, nagy munka volt ez az alapos studium és ezért a raktárház perronján váró

terített asztal izes falatjait, pompás borait igen kedvesen fogadták a társaság.

A vendéglátó intézet elnöke Szalay Károly fődvőzi meleg és keresetlen szavakkal a kiváló vendégeket, köztük Varjassy Lajos polgármestert, akik azzal tüntették ki az intézetet, hogy egyik alkotásának megtekintésére Aradra jöttek. Isten áldását kéri minden tevékenységükre.

A magyaros jó kívánságot Tagányi Sándor dr. németül tolmácsolta.

Az elismerés zászlóját hajtotta meg Arad városa és a Bécsot is megelőzőtt bank előtt Hoss Ferenc polgármester, aki ugyan örömet fejezte ki amiatt, hogy a raktárházat osztrák iparos rendezte be, de hangsúlyozta, hogy nem más mint a testvéri szeretet nyilatkozik meg szavaiból, mikor Arad város polgármesterének és a vendéglátó pénzügyintézetnek hálás köszönetet mond mindazért, amit itt nekik nyújtottak. Elviszi Bécsbe a város jó hírét és reméli, hogy nemcsak a vezetők, de a nép is megérti, hogy a két állam polgárai testvéri megértésben találja meg egymást, ha gazdasági nemes versenyben jutnak közelebb egymáshoz.

— Lelkesen fogadták a szavakat, amelyet fokozott Dolezal Tivadar beszéde, aki a gazdasági összeköttetés állandóságát tüzte ki a jövő feladatául.

A város kiváló vendégeit köszöntötte meleg és szép szavakkal Varjassy Lajos polgármester, aki kijelentette, hogy jelentős eseménynek tartja, hogy Bécs előjárói eljöttek Aradra, és látják, hogy itt egy törekvő város él, mely kereskedelmet és ipart akar falai közt nagygyá teremteni. Azt hiszi, hogy minden osztrák város rövid időn belül úgy gondolkodik mint Bécs és keresni fogja a magyar városokkal való érintkezést. Nagy elismeréssel emlékezett meg az Ipar- és Népbank vezetőségéről, mely nemcsak részvényt politikát üz, hanem nagy kereskedelmi telepekkel és intézményekkel egyuttal a város érdekeit is szolgálja.

Majd pedig Holländer Emil szellemes és talpra esett beszédben a két civódó házastársra: az osztrák és a magyar népre, ennek békés megértésére és ebből fejlődő őszinte szeretetére emelt poharat.

Féltizenkettőkor elő állott a Westinghouse-gyár automobilja a társaság oszlott, Hoss alpolgármester, Delézal városi képviselő, Varjassy Lajos polgármester a gépkocsiba szálltak, hogy felkeressenek néhány sváb községet. A vendégsereg többi tagjai visszatértek a városba és annak nevezetességeit tekintették meg.

Fél ötkor Temesvárra utaztak.

A katonai perrendtartás. Budapestről jelentik: A képviselőház igazságügyi bizottsága ma kezdte meg a katonai büntetőperrendtartásról szóló törvényjavaslat tárgyalását. A javaslatot Darvay Fülöp ismertette. Szalay László, Kelemen Samu és Holló Lajos felszólalásaira a miniszterelnök válaszolt, majd a tárgyalás folytatását holnapra halasztották.

AZ ARADI KÖZLÖNY telefonszámai:

Szerkesztőség (6)jel-nappal) — — —	857
Szerkesztőség (csak 6)jel használható mel-lékallomás) — — — — —	151
Kiadóhivatal és hirdetői osztály — — —	151
Nyomda — — — — —	151

Frank és társai az ügyészség fogházában

(Ujabb kihallgatások a csődügyben.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, július 18.

A Frank esőd három letartóztatottja má nincsen a rendőrségen: ma délben átszállították őket az ügyészség fogházába. A rendőrség azonban még mindig nagy tevékenységgel iparkodik kibogozni a kuszált bűnügy titkait. A letartóztatott vallomásai igen sok körülményt hagytak még homályban és ezek felderítésére ma is több kihallgatás történt Green Nándor főkapitány előtt.

A délelőtti folyamán a még mindég tagadásban levő Frank L. Andrást hallgatta ki először Green főkapitány. A gyenge szervezettü és letartóztatása óta szemmel láthatóan megropant, összeesett kerekedő azonban megmaradt első vallomásánál.

— Nem csempésztem ki árukat az üzletemből! Nem követtem el büntetendő cselekményt! — ezt hangoztatta állhatatosan minden kérdésre.

Nem változtatott ezen a vallomáson semmit akkor sem, amikor szembesítették Schmelzer Antallal. Schmelzer a szembesítés során megismételte mindazt, amit tegnap délutáni kihallgatásánál jegyzőkönyvbe mondott. Elmondotta újból az áruk hitelbe vételének és a vételáruk egy részének a zálogbázi kölcsönből történt kifizetésének a történetét. Amikor odáig ért a szembesített vallomással, hogy „... a tizenháromezer koronát átadtam Frank L. Andrásnak az áruk vételére fejében...”, — a kihallgatást vezető Green főkapitány megkérdezte Frankot.

— Így volt? Igaz ez?

Frank izgalom nélkül, szinte apatikus nyugalmmal csak ennyit válaszolt:

— Nem. Nem igaz. Én csak kétezer korona értékű árut adtam el Schmelzernek s azt készpénzfizetés mellett.

Egyes részleteknél már úgy látszott, hogy meginog tagadásában Frank, de hamarosan összeszedte magát és tovább tagadott. A szembesítés tehát nem vezetett eredményre.

Pedig ugyancsak a mai nap folyamán újabb terhelő vallomást foglaltak jegyzőkönyvbe Frank L. András ellen. A detektívek nyomása szerint bűnösséggel volt gyanúsítható Frank anyósa, özvegy Lukács Mórné, aki állítólag jelen lett volna, amikor az árukat át-csempészték Frank üzletéből Schmelzerhez. Green főkapitány mára idézte be Kápolna-utca 28. szám alatti lakásáról özvegy Lukácsné, a ki védőügyvédjével Nagy Sándor dr.-ral jelent meg a kihallgatáson. Lukácsné azt nem tagadta, hogy látott árukat elszállítani veje üzletéből, de kijelentette, hogy azt egyáltalán nem sejtette, hogy a esődtömeg, illetve a hitelezők elől rejtik, csempészik el az árukat.

Az anyós vallomásának az a része, hogy Franktól csakugyan hordtak el árukat, valamint egyéb részletek, amelyek a nyomozásnak több adatát erősítik meg, súlyosan terhelők Frank L. Andrásra.

A harmadik kihallgatott a mai napon Pópa István lippai rófoskereskedő volt s aki igazán ártatlanul került ebbe az ügybe. Pópa üzleti összeköttetésben állt Schmelzerrel, akitől gyakran vásárolt árukat. Amikor azután Schmelzer segédjével a temesvári zálogházba szállította a Frank-féle árukat, akkor Pópa nevével takarózott. Rusz ugyanis, mint Pópa István lippai kereskedő állítólagos megbízottja, tette zálogba a reabizott árukat. Pópa kihallgatásának az volt a célja, hogy kiderítsék mi-

lyen szerepe volt az ügyben, tudtával történt-e az elzálogosítás. Már a nyomozás is megállapította, hogy Pópa teljesen tudtán kívül került a Frank ügybe. Schmelzernek hamarjában épen Pópa neve jutott az eszébe, amikor az árukat zálogba akarta küldeni és így szerepelt a temesvári Löwinger zálogosnál Pópa István neve. Ezt valotta a rendőrségen Pópa is.

A rendőri nyomozás a mai kihallgatásokkal sem ért még véget. Az eddig megtalált áruk még csak egy részét képezik a hitelbe vett áruk tömegéből hiányzó mennyiségnek.

A három letartóztatott köré tehát egyre szorosabban húzódik a bizonyítékok hálója, de azért mind a hárman abban biznak, hogy nem lesz nagyobb bajuk. A rendőrségről, ahol az éjszakát nyugodtan töltötték, délben kísérték át mindhármukat az ügyészségre. Domonkos László vizsgálóbíró rövid, szóbeli meghallgatás után a letartóztatottakat beutalta a törvényszéki fogházba, ahol Dezsőfi Mihály fogházfelügyelő azonnal elszállította külön-külön cellába a Frank-esőd három áldozatát. A vizsgálóbíró előtt mind a hárman bejelentették, hogy a rendőrségi letartóztatás ellen felfolyamodással élnek. A vizsgálóbíró holnap dönt a kérelem fölött. A letartóztatottak addig is remélik, hogy szabadlábra kerülnek. Különösen Schmelzer bizik és nagy nyugalmmal emlegette a fogházban is:

— Holnap reggel már szabad leszek. Ártatlan vagyok. Nem tarthatnak itt tovább, mint holnapig.

A fogházban csak ügyvédekkel értekeztek rövid ideig a letartóztatottak. Schmelzernek még egy látogatója akadt: ajánlott levelet akartak kézbesíteni a fogoly kereskedőnek, miután Szabadság-téri tüzletében, ahová a levél címezve volt, nem találták meg. Az üzleti levelet azonban nem kaphatta kézhez Schmelzer a fogházban sem. Aláírta, elismerte az átvételt, de a levelet a fogházfelügyelő vette át, aki azt a vizsgálóbíróhoz juttatta el. Schmelzer pedig reménykedik, hogy holnap reggelre a szabadsággal együtt a levelét is visszakapja.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színházi műsor:

Szerda: Sztrogoff Mihály utazása, látványosság. Vendrey és Tapolczay vendégfellepte.

Csütörtök: Sztrogoff Mihály utazása, látványosság. Vendrey és Tapolczay vendégfellepte.

Péntek: Balkáni hercegnő, operetta. Csányi Mátyás bucsuja.

Szombat: A király, bohózat. Zalay Margit bucsufelleptével.

* Nafta'in. *Heltai* Jenő legsikerültebb bohózatát a Nafta'in elevenítették fel Vendrey és Tapolczay kedvéért, akiknek ragyogó alakításai teszik még ma is vonzóvá a darabot. Szép számu publikum tapsolt a két kiváló vendégnek. Vendrey Lencse dalával ma is frenetikus hatást ért el, a publikum zajosan megtapsolta és megismételtette a pikáns kis kuplét. Új volt és hódító Patkány Etus szerepében *Diósi* akinek pazar toaletjeit külön megtapsolták. Az előadás egyébként elég vontatott és unalmas volt. H G

* Amerikai képsorozat az Apollóban. A detektív műsor fényes és utóélettel sikere arra indította az Apolló-színház igazgatóját, hogy csoportokban mutassa be a kinematográfia legújabb produktumait. Így szerdától kezdve érdekesítő amerikai képekből összeállított műsort mutat be az Apolló. Épen az Apolló közönségének nyílt bő alkalmá már eddig is meggyőződni arról, hogy az amerikai filmgyárban

készülnek a legérdekesebb képek. A tárgyaik igazi amerikai történetek s a kiállításukban is meglátjuk a tengerentúli modern technikának minden csodálatosságát. Ezen a műsoron három szenzációs amerikai dráma is szerepel, egyik izgalmasabb, mint a másik. Különösen fel kell említenünk azt a négyszáz méter hosszú képet, amely az amerikai Cowboyok életéből mutat be megkapó epizódokat. A férfiakarat verbéli amerikai történet és gyönyörű cselekménye van. A műsor egy kellemes bohózzal ér véget. Pali, a közkedvelt komikus mint biztosítási ügynök mutatkozik be. 177

* Az Uránia szenzációs műsora óriási tetszést arat a közönség minden régiójában. Valóban sikerült képekből van összeválogatva a program, melyen a világ minden híres kinematografus cége képviselve van. Gaumont a híres párisi filmgyáros. Egy mozi házasság című képén megismerkedünk a mozgóképek előadások rendezésével, belepillantást nyerünk a mozisínházak kulisszatitkaiba, melyek fényes ötletet szolgáltatnak egy kedves szerelmi idillhez, mely óriási tetszést arat. D'Annunzio verbéli drámája a Botrány egyike a legmegkapóbb színműveknek. A nagy Galeotto halálos pusztításait viszi színpadra a nagy olasz költő, tanúságot téve ritka megfigyelő képességéről és nagy színpad ismeretéről. Az amerikai tárgyu képek közül példátlan tetszést arat egy szerencsétlenül járt amerikai mérnök regénye, akit halottnak hisznek és a felesége férjhez megy, mikor évek múltán ismét megjelenik a holt-nak hitt ember, akit hivatalosan kell holt-nak nyilvánítani, csak hogy érvényes legyen az asszony második házassága. Csütörtökön óriási szenzációban lesz része az Uránia közönségének, melyről annyit jelenthetünk, hogy a kép megszerzése az Urániának háromezer koronába került. 175

HIREK.

— A király. Bécsből jelentik: A király ma délután 2 órakor utazott el Bécsből este 7 óra 53 perckor érkezett meg Ischlbe, *Ferenc Szalvátor* főherceg kíséretében. Ischlben óriási népfogadta és meleg ovációban részesítette a királyt, aki igen jó színben van.

— Tisza István gróf utazása. *Budapestről* jelentik: Tisza István gróf holnap Gesztre utazik, hogy mikor tér vissza a fővárosba nem tudják. E hó 22-én négy heti kurára Pöstyénbe utazik Tisza.

— Pártonkívüli obstruktorok. *Budapestről* jelentik: *Károlyi József* gróf összehívására a pártonkívüli függetlenségi képviselők ma este vacsorára gyűltek össze a Margit szigeti alsó vendéglőben. A pártonkívüli képviselők elhatározták, hogy a katonai javaslatok ellen késhegyig menő harcot folytatnak, minden kompromisszumos kísérlet ellenében és ilyen célú tárgyalásokban részt nem vesznek. Majd a jelenlevők megalapították a függetlenségi pártonkívüliek csoportját és ennek elnökevé *Károlyi József* gróft választották.

— Evangelikus egyházmegyei közgyűlés. A csanád aradi evangelikus egyházmegyei közgyűlés ma kezdődött Aradon dr. *Zsilinszky* Endre főgondnok elnöklétével. A mai ülésen az egyházmegye területén levő iskolák vallás-oktatásáról szóló jelentéseket tárgyalták.

— A színház restaurálása. Aradváros építészeti és városszabályozási bizottsága ma délután *Lócs* Rezső tanácsnok elnöklété alatt együttes ülést tartott, amelyen ismét a színház fűtésének kérdése került szóba. A gázgyár ugyanis, amely az elmúlt szezon vége féle gáz-kályhákat és fűtőtesteket állított be a színpad alá és a folyosókra, benyújtotta számláját s kérte a felszerelések árának kifizetését. A bizottság úgy határozott, hogy a számlát egyelőre nem fizeti ki, mert a gázgyárral kötött egyezség olyképen szól, hogy a felszereléseket csak akkor fizeti meg a város, ha azok beválnak. Minthogy azonban az idő rövidsége miatt nem tanulmányozhatták kellőképpen a készülékeket s így nem is állapíthatták meg vajjon be is váltak-e azok, a bizottság kimondta, hogy a következő szezonban újabb vizs-

gálat alá veszik a felszereléseket. Ezzel kapcsolatban a kettős bizottság tárgyalás alá vette a színházfelügyelő jelentését, amelyben a színházban halaszthatatlanul eszakielendő javításokat sorolta fel. A bizottság kimondotta, hogy a javításokat, amelyet tetemes összeget emésztene fel, nem végezteti el, hanem arra kéri a tanácsot, utasítsa a városi mérnöki hivatal, tegyen számításokat az irányban, hogy a jelenlegi színház átalakításából folyó jövedelem fedezné e egy új színház építési költségeit.

— Mennyi pénze van Rosnernak. Budapestről jelentik: A gabonatözsde letört és megbukott királya tegnap este már vigan vacsorázott barátjával egy budai vendéglőben. Amikor elhagyta a rendőrség épületét, az első utja nem a feleségéhez vitte, hanem Budára, ahhoz a kis színész-nőhöz, akihez gyengéd és valóban drága kötelek fűzik. A válóperi iratok, amelyeket Rosnerné adott be az ura ellen, nagyon sok érdekes dolgot tartalmaznak. Rosner, aki szeretett volna válni, ötvenezer korona végkielégítést ígért a feleségének, aki viszont három-ezer korona évi tartásdíjat követelt. A férj erre rá akarta sütni az asszonyra, hogy ballépést követett el, amiből viszont egy cifra rágalmozási pör kerekedett, amelyben szeptemberben lesz a tárgyalás. Rosnerné nevében Brasch Arnold dr. tette a feljelentést Weisz F. Vilmos ékszerész ellen, a ki adatokat akart gyűjteni Rosnerné tisztessége ellen. — Weisz P. Vilmos különben koronatanuja a válópernek is, mert tőle vásárolt Rosner barátnőj részére negyvenezer korona értékű ékszert. Az asszony azt állítja, hogy Rosner Dávidnak még pár héttel ezelőtt egymillió-kétszáz-ezer korona betétje volt egy bankban. Ebből adóssága rendezésére azóta négyszáz-ezer koronát kivett s így nyolcszáz-ezer korona készpénze van.

— Tartalékosok családjainak kártalanítása. Telegdi József munkapárti képviselő legutóbbi beszámolóbeszédében alkalmával azt az érdekes kijelentést tette, hogy a honvédelmi miniszteriumban törvényjavaslat készül a kiszolgált katonák kártalanításáról. A terv a legutóbbi delegációban merült fel, a hol a hadügyminiszter és a delegátusok között folytatott beszélgetés során az az eszme nyomult előtérbe, hogy minden kiszolgált katonának bizonyos összeget kapjon, ha a katonaságtól távozik. Erre a célra tizenöt millió koronára volna szükség, a mely állítólag rendelkezésére áll a hadügyminiszternek. Hazai Samu honvédelmi miniszter akövetkező felvilágosítást adta: A honvédelmi miniszteriumban többféle hasonló tervvel foglalkoznak, melynek mind az a célja, hogy a szegényebb néposztályok terheit könnyítsünk. Jelenleg csak arról van szó, hogy kártalanítsuk a fegyvergyakorlatokra bevonult szegénysorsú katonák családját arra az időre, míg a család, vagy a család-fentartó katonai szolgálatot teljesít. Az anyagi kárpótlást egyelőre napi egy koronában akarjuk megállapítani. Természetesen ez csak a törvényhozás jóváhagyásával történhetik és a reform csak akkor léphet életbe, ha a törvényhozás elfogadja.

— Vasuti katasztrófa. New-Yorkból jött jelentés szerint Morellia mellett hibás váltóállítást következtében két vonat összeütközött. A karamból következtében 40 ember életét vesztette s hatvannál többen súlyos sérüléseket szenvedtek.

— Egy község lángokban. Budapestről tájékoztatók: A közeli Pomáz község lángokban áll. A tűz Csapó Lóránt volt főispán Csapó-utcai házában keletkezett a délelőtti órákban s vehemens gyorsasággal terjedt tovább.

— Értesítés. Az Aradi Villamossági Részvénytársaság ez uton értesíti a m. t. fogyasztóközönséget, hogy a kábelhálózat mentén e hó 19 és 20 án szerdán és csütörtökön déli 12 órától fél 2 ig az áramszolgáltatás kábelkapcsolása miatt szünetelni fog.

— Megdobált vonat. Nagykikindáról jelentik: A Nagyeremia—nagykikindai utvonalon közlekedő vonatot tegnap ismeretlen tettesek hatalmas kődarabokkal megdobálták. A kővek bezúrták a vonat ablakait, s több utast megsebesítettek. Az egyik bezuhanó kötőmb a vonal ablakainál álló Aszta Sebestyén malommunkás arcát felhasította, úgy, hogy a szerencsétlen ember eszméletlenül rogyott össze. Asztát a nagykikindai állomásról a kórházba szállították. Azt hiszik, hogy aratómunkások követték el a merényletet. A csendőrség erélyesen nyomozza a tetteseket.

— Köszönetnyilvánítás. Iritz Mór ravatalára szánt koszoru megváltása fejében Reisz Szidonia (Szeged) 6 koronát, Weisz Dávid 10 koronát küldött az aradi szent egyet (chevra kadischa) javára. Kegyeletes adományukért ez uton nyilvánítja köszönetét az elnökség.

— Circus Variete Aradon. Az ország egyik legismertebb és legkedveltebb cirkusza a Circus Variete Killiányi érkezik a napokban Aradra kiváló társulattal és e hó 20 án a Béla-téren meg kezdi előadásait.

— A hasznos éneklő madarak érdekében. Arad hegyaljáról, ahol most a városi családok nyaralnak, több panasz érkezett az aradi állatvédő egyesülethez, hogy a szüniidőt ott töltő gyermekek főbort puskával kiméletlenül lövő dözik az éneklő madarakat, amelyek pedig a rovarok pusztítása által annyira hasznos hajtának. Az aradi állatvédő egyesület ez uton kéri fel a szülőket, gyámokat, valamint a községi hatóságokat is, hogy az éneklő madarak ily módoni pusztítását gátolják meg, mert eltekintve attól, hogy ezeknek pusztítása közgazdaságilag káros, ezen ártatlan éneklő kis madarak kinzása és pusztítása, az intelligens, uri osztályhoz tartozó gyermekek humánus és nemes érzületére egyáltalán nem vall s meg vagyunk arról győződve, hogy az intelligens és művelt osztályhoz tartozó gyermekek szülői meg sem engedik gyermekeiknek a madarak lelketlen pusztítását.

— Lépene-mérgezés. A torda-aranyosmezei Aranyosgerend község birájának, Tojka Józsefnek, a múlt hó 28-án megbetegedett az ökre, mire megvizsgáltatta a mézáróssal és a hatósági husvizsgálóval, aki engedélyt adott az állat levágására s husának eladására. Faluhelyeken ugyanis az a szokás, hogy a pusztulásnak induló állatot levágják, a husát — az állatorvos engedélyével — elárusítják. Aranyosgerenden az állatorvosnak való bemutatás nélkül kezdtek meg másnap, június 29-én, a husárusítását s minthogy olcsón, másfélkilónként két koronáért árulták, egy rövid félóra alatt szétkapkodták az egész készletet. Kilencvenhárom ember vásárolt ennek az állatnak a husából s közülök néhányon pár nap múlva a lépene tünetei mutatkoztak. Megbetegedett az állat főlvágásánál segédkező Németh József husvizsgáló, Lovász József mézárós, Barta Samuné, Laczkó Anikó, Szinszerán András és Sós István, akik azonban, ahelyett, hogy orvoshoz mentek volna, elitkolták bajukat, amelynek nem tulajdonítottak semmi fontosságot. Arról sem tettek jelentést, hogy Lovász József mézárósmester e hó 9-én meghalt. Hozzájárult még az is, hogy jegyzőválság volt épen a faluban. Az öreg jegyző, aki nyugalomba készülővön, nem tartózkodott a faluban s így nem volt, aki közigazgatási uton jelentést tehetett volna. A járásorvos most, hogy a faluban járt, — mint Kolozsvárról jelentik — meglátta az egyik betegen a kiütéseket. Rögtön jelentést tett a tordai alispáni hivatalnak, mire kiszállt a helységbe a főorvos és a főállatorvos, akik megállapították az embereken a lépfenét. Az inficiált embereket erőszakkal kellett részint a kolozsvári klinikára, részint a tordai

kórházba szállítani. Szigorú vizsgálatot rendeltek el ebben az ügyben a felelősség megállapítására, de meg azért is, mert Lovásznak sem kellett volna meghalnia, ha kellő időben orvosi kezelés alá kerül.

— A Nyugat. Ignóty. Fenyő Miksa és Osvát Ernő szerkesztésében megjelenő szépirodalmi és kritikai folyóirat július hó 16-iki 14. száma a következő gazdag, érdekes tartalommal jelent meg: Zsadányi Henrik: A hozzánemértés kultusza. Nagy Zoltán: Versek. Tersánszky Józsi Jenő: Matyi madara. (Novella). Ady Endre: Versek. Halász Imre: Egy leütött nemzedék. (Tizenyolcadik közlemény: Bárány Eötvös József II.) Szabó Dezső: Jean-Arthur Rimbaud. Rozvány Vilmos: Versek. Kortsák Jenő: A hatyuk. (Novella.) Pásztor Árpád: Egy büszke várkisasszony lovas képéhez. (Vers.) Figyelő. Jász Dezső: Az opera elmúlt évadja. Zsadányi Henrik: Cholnoki Viktor: Beszélgetések. Szabó Dezső: Feltámadott — feltámadott? Szabó Dezső: T. de Visan: L'attitude du lyrisme contemporain. Felek László; Werner Sombart új könyve. Bálint Aladár: Györgyi Kálmán címére. Nagy János: középiskolai reform. A Nyugat főmunkatársai: Ady Endre, Ambrus Zoltán, Babits Mihály, Halász Imre, Hatvány Lajos, Moritz Zsigmond, A Nyugat előfizetési ára: egész évre 24 kor., félévre 12 kor., egyes szám ára 1 kor., 20 fill. Szerkesztőség és kiadóhivatal: V. Mérleg-utca 9. Mutatványszámot kívánatra díjtalanul küld a kiadóhivatal.

— Születések, halálozások és házasságok. Az aradi anyakönyvi hivatalban e hó 17-én a következő születéseket, halálozásokat jelentették be: Született: Boksa Péter kőművesnek Vilma nevű leánya. Vagy Ferenecnek Juliána nevű leánya. Vozzár Pál kövezőnek Erzsébet nevű leánya. Gozsi Mihály szabónak Anna nevű leánya. Pátoaria Tivadár asztalosnak Gyula nevű fia. Nyíga Miklós napszámosnak Alexandra nevű leánya. Grosz János cipésznek Róza nevű leánya. Lostyén Ferencz kalauznak Irén nevű leánya. Balázs Antal napszámosnak István nevű fia. Balla Antal vasúti tisztviselőnek Ernő nevű fia. Hancz Simon munkásnak József nevű fia. Meghalt: Viski Pál 4 éves fiú, Janisch Lipót 77 éves magánzó. Fréhr Ernő 7 1/2 hónapos fiú, Binczai Gábor 69 éves kovács. Házasságot kötöttek: Szabó Sándor asztalos Zanner Hajnalkával. Gábor Dömötör szerelő Sodánka Rozáliával. Farkas Károly kocsis Szücs Máriával. Tóth József munkás Bako Rozáliával.

— Franciák likőrök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likőr aroma 1 liter 60 fillér volt és Weismán. 1450

Elutazás előtt

óvja meg ruháit

Moly-kár ellen

az éveken át kipróbált és egyetlen biztos hatása

„RADICAL“

molyirtó porral, kapható —.30, —.50 és 1 koronás dobozokban

∴ kizárólag ∴

HANZU NESTOR

Vöröskereszt Drogeria

Arad, Weitzer-János-u. 2.

Évente sok pénzt takarít meg, ha Drogeria szükségletét állandóan fenti cégnél szerzi be. — Gyógyárak, kötszerek, háztartási cikkek, illatszerek, valódi és saját gyártmányú kölni-vizek, finom szappanok, arc-cremek, szájjavító, fogpaszták. — Nagy választék fésűk, hajtűk és hajkefékben

Építetők figyelmébe!

Csobán Tivadar

építészeti irodája.

Arad, Deák Ferenc-utca 20a. sz.

Van szerencsém értesíteni az építetők közönséget, hogy az építészeti téren mindennemű munkákat, úgymint:

tervezéseket, új építkezést, régi épületek átalakítását egy helyben, mint vidéken a legjutányosabb árban készítik.

Tisztelettel:

Csobán Tivadar,

2631

építész.

Alkalmi vételek

és eladások

ékszertárgyakban

arany és ezüstnemlemben, Arad legnagyobb óra- és ékszerraktára

Deutsch Izidor

órák és ékszerész

Weitzer János-utca, Minorita-palota.

1384

Zálogcédulák

arany és ezüstneműek, gyémánt és briliáns tárgyak a legmagasabb árban megvételnek vagy más tárgyra átcezeréltetnek

TELEFON 438.

TELEFON 438.

NE FOGADJON EL MA-A-ÁST!

30 FILLERÉRT

Ősz haj nincs.

Minden haj megkapja eredeti szí-
nét, ha azt naponta egyszer

HAIRREGENERATORRAL

megnedvesítjük.

== Nagy üveg ára 2 korona. ==

Főraktár:

Földes Kelemen

gyógyszeriára Aradon.

3 üveget ingyen láda és csomagolással bérmentve küld. 1524

CIRCUS

Variete Killiany

a Béla-téren
csütörtökön, jul. 20.

nagy megnyitó disz-
előadás.

Elsőrangum üvészek és művésznők.

Bővebbet a napi falragaszok.

3127

Tisztelettel

az igazgatóság.

NAGY KÉSZ MŰBUTOR ÉS BILLIÁRD- ASZTAL RAKTÁR ARADON.

ÉRTESÍTÉS!

1124

Értesitem Aradváros és vidéke n. é. közönségét,
hogy Aradon, a Boros Beni-tér 7. szám alatti házban levő

billiárdkészítő gyáramat

a legmodernebb kivitelű

műbutorraktárral

egészíttem ki, úgy, hogy képes vagyok a legkényesebb igényű kávéházi és szállodai berendezéseket is a legmegbízhatóbb kivitelben a legolcsóbb árért. — Állandó nagy raktárt tartok mindenféle háló, ebédlő, uri szobákban, szalonokban és irodákban szükségeltető butorokból, kávéházi és szállodai berendezésekből. Szíves pártfogást kér kész szolgálattal

Hartmann János.

Tyükszemétől

mindenki megszabadul a Hajós-féle Anagallin használata által, nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen

egyszerű. Ára egy üvegnek utasítással együtt **70 fillér.**

Lab és kézizzadás

azonnal és teljesen elmúlik ha az izzadó részeket „Peppo”-val ecseteljük. A

mirigyeket kiszáritja, a váladékot megszünteti és tökéletesen szagtalanítja. — Egy üveg ára utasítással együtt 1 korona.

Poloskák

kiirtása a legmegfelelőbb módon és teljesen „Phenelsav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, a poloskának még a petéit is

kiirtja. Szaga nem kellemetlen s kezelése rendkívül egyszerű. Egy üveg ára 70 fillér.

Legjobb fekete

Hajfestő

a „MELOGEN” Egy pár perc alatt bármely haját vagy bajuszt a legszebb állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ára **2 korona.**

Kitűnő amerikai

gummi

a „NITER” 6 darab egy eredeti fémdobozban **2 korona.**

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Arpád

gyógyszertárban ARAD, Andrassy-tér 22. sz. a meycsházzal szemben

POROSZ

Fűtőszent cséplésre

legjobb minőségben, legolcsóbb árban szállít kocsirakományonként bármilyen állomásra, kisebb mennyiséget a raktárból.

REUSZ MÓR és FIA

székhelye

3129

Aradon, Boros Beni-tér 12. sz.

Apró hirdetések.

Én egy magas szőke

Uriasszony vagyok, keresem egy feltétlenül előkelő subtilis lelkű úri ember ösmeretségét, ki engem két napi Aradon időzése alatt gavalérosan elmulattatna. Jelégem: „Erna 24” postrestante Németbogsán. 3185

Fiatal leány

caukrászdába, vagy egyéb üzletbe elárusítónőnek ajánlkozok. Cim a ki. dőhivatalban. 3175

Használt sződvizes üvegeket

100—200 drbot veszek fej nélkül is. Cim a kiadó hivatalban. 3068

Eladó

egy darab teljesen új 20 hektoliter irtartalmu vitzartány hozzátartozó 8 méter magasságulábbal. Bővebbet Weisz Jenő lakatosnál Andrassy-tér 9. 3124

Őnálló varrénők,

kik modellek után nagyobb mennyiségű munka elvégzésére vállalkoznak állandó nagy keresetre tehetnek szert. Winternitz Jenő bluz és pongyola áruházában. 3117

Könyvelő

ki a fakereskedési szakmában jártassággal bír, augusztus 1-re alkalmazást nyer. A román nyelvet értők előnyben részesülnek. Cim a kiadóhivatalban. 3147

Puch

versenyképes, teljesen új kerékpár eladó. Karolina-utca 5. 3138

1 doboz 100 drb.

levélpapír 1 korona. Amerikai töltő tollszár 1 kor. Gyümölcs szalvetta 100 drb. 1 kor. Salicillal telített valódi pergament papír kapható Pichler Sándor könyv- és papirkereskedésében Arad, Szabadságtér 1. sz. 2551

Egy írodista nő,

ki könyvelés és pénzkezelésben jártassággal bír, azonnali belépésre kerestetik. Ajánlatokat a kiadóhivatal továbbít. 3177

Keresek

fűszer és esemegében jártas fiatal segédet, ügyes, megbízható pénztárnoknőt, jóházból fiut tanulóknak augusztus 1-ére való belépésre, Kovács Gusztáv Erzsébet-utca 13. szám. 3188

Elegáns

bérautók

turára, napra, órára Szabadságtér 17. sz. Telefon 816. 2723

Kell munkáslapok és könyvecskék.

A zsebkönyvecskék erős vászonkötésben, javított új, célszerű vonalozással 1 koronáért, puha vászonkötésben 60 fillérért kaphatók Ingusz I. és Fia könyv- és papirkereskedésében, Andrassy-tér 16. Telefon 517. 555

Az aradi „Városi Kávéház”

(volt „Zemplényi”-féle kávéház) üveg-pavillonját — a kávéház átépítése folytán — eladjuk. Fodor és Reisinger mérnökök. 3122

Kiadó

a belvárosban most épült házban egy-egy négy szobás, teljesen különálló lakás szükséges mellékhelyiségekkel, erkéllyel, nagy udvari terasszal nov. 1-ére. 3145

Jrodának

alkalmas helyiséget keresek a város belterületén. Cim a kiadóhivatalban. 3176

Egy remek hangu,

Schunda pedálos új cimbalom elköltözés miatt jutányosan eladó, Kossuth-utca 12. szám. 3179

Egy 4 szobás

I. emeleti lakás, mellékhelyiségekkel együtt, augusztus 1-től kiadó Ujarad, Rákóczy-ut 155. sz. 3172

Összes jegyzői teendőkből

teljesen jártas, az irodát önállóan vezetni is képes nős segédjegyző egy jobb javadalmazásu állandó helyet keres. Az állást azonnal is elfoglalhatja. Levelek „Szorgalmas” jelige alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 3183

Megvételre

keresek egy tűzmentes iratszekerényt, lehetőleg Arnheim-féle. Cim a kiadóhivatalba tudható meg. 3181

Egy jóforgalmu

5 járatu gőzmalom más vállalat miatt azonnaleadó. Dávid Mátyás Kürtős. 3187

Egy garcon lakás

két szobából álló, aug. 1 re kiadó Nádor-u. 14. szám alatt. 3010

Glück Károly és Testvére

huscsarnokában

fiatal angol báránhus kilogramonként korona 1-40 kapható.

Somoskeszi község előljárótól.

723—1911. sz.

Arverési hirdetmény.

Melylyel alólírt község előljárósága ezennel közhírré teszi, hogy a község tulajdonát képező 2 darab 6 éves kihalasztott de még tenyésztésre alkalmas mén ló folyó hó 28-án Somoskeszi község házában délelőtt 9 órakor nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek eladatni fog. 3182

Somoskeszi, 1911. július 15-én.

A községi előljáróság.

Pályázati hirdetmény.

„Az aradi vendéglősök és kávé-sok ipartársulata” elhelyező irodájának vezetői állására pályázatot hirdet. Mindazok, kik ezen állást elnyerni óhajtják, erkölcsi bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket folyó hó 24-ig bezárólag, hozzám nyújtsák be.

Arad, 1911. július 17.

Braun Gusztáv,

elnök.

„Fehér Kereszt” szálloda.

3178

Különösen pékek figyelmébe ajánlva.

Mikes Kelemen utca 52. sz. alatti, ezelőtt Staudt-féle ház nagyon előnyös fizetési feltételek mellett azonnal eladó, vagy lakrészenként is kibérelhető.

A házban levő üzlethelyiség kapcsolatos egy pékműhelynek épült helyiséggel, — mely megfelelő kemencékkel van felszerelve.

Bővebb felvilágosítás szereshető:

Dr. Kuttin Alfréd

ügyvédi irodájában, Hasszinger-utca 3. sz. a. 3186

Csillárok,

Villamos felszerelések legolcsóbban

Diamant-nál

Atzél Péter-utca 2. (az udvarban.)

Nagy Sándor

szobrász

Arad, Kossuth-utca 4. sz.

(Márovtíz kőfaragó telepén.)

Készít művészi kivitelű szurgális és dekoratív

szobrász munkákat

u. m.: portrékat természet és fénykép után, emlékéket, mindennemű iparművészeti tárgyakat, modern épület, díszítő szobrászmunkákat, terakotta, kő, gipsz, cement, stb. anyagokból és azok javítását elvállalja legolcsóbb árt. 4407

Költözők figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket

csillárokkal

együtt kedvező ártól feltételek mellett szerel és szállít 3189

KOCH DÁNIEL

villamososengő és telefonberendezési vállalkozó

Arad, Deák Ferencz-u. 42.

Deutsch Anna

tisztelettel értesíti a n. é. hölgy közönséget, hogy budapesti utjából visszatérve Weitzer János-u. 17. sz. alatt I. emeleten, angol és francia leány és tíu gyermek ruha divat termet nyitott és kéri a n. é. hölgyközönség becses pártfogását. 3159